

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Állam- és Jogtudományi Szekció

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:

Károli Gáspár Református Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

A büntetőeljárás és a sajtó

Kézirat lezárásának dátuma:

2024/12/04

Nyilatkozat mesterséges intelligencia használatáról

Nyilatkozom, hogy a dolgozatom elkészítéséhez nem használtam mesterséges intelligenciát.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	4
1.1. Témaválasztás oka	4
1.2. Kutatási kérdések.....	4
1.3. Kutatási célok és módszerek	5
2. A SAJTÓRA VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK ÁTTEKINTÉSE	6
2.1. A véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság.....	6
2.2. A nyilvánosság elve	7
2.3. A nyilvánosság tájékoztatása	9
3. A SAJTÓ KAPCSOLATA AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÓ SZERVEKKEL	12
3.1. A sajtó és a rendőrség	13
3.2. Az ügyészség együttműködése a sajtóval	15
3.3. A bíróságok és a sajtó között húzódó ellentét	17
4. A BŰNÜGYI TUDÓSÍTÁSOK TORZÍTÁSÁNAK PROBLÉMÁJA A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN	21
4.1. A média torzításának fogalma	21
4.2. A torzítás megjelenése a gyakorlatban	23
4.2.1. A „Viszkis rabló” esete	24
4.2.2. A kiskunlacházi gyilkosság	26
4.2.3. Szekszárdi emberölési kísérlet.....	28
4.3. A média torzításának következményei	30

4.4. A torzítás elleni küzdelem más országokban	32
5. ÖSSZEGZÉS.....	35
5.1. De lege ferenda javaslatok	36
FELHASZNÁLT IRODALOM	38

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás oka

A technika folyamatos fejlődésével és a tömegkommunikáció térnyerésével a sajtó egyre nagyobb szerepet kapott, mondhatni hatalmi tényezővé vált. A médiával való érintkezés mára már szinte elkerülhetetlen, ugyanis az emberek akaratlanul is találkoznak az újságírók munkáival, akár az internetes felületeken, akár a televízión keresztül. A média tehát a mindennapjaink részét képezi, szinte nincs olyan élethelyzet, amelyben a sajtó ne lenne jelen, így ez alól a büntetőeljárás sem kivétel.

A média jelenléte a büntetőeljárásban külön kiemelő, ugyanis nem elhanyagolható az igazságszolgáltató szervekkel való kapcsolata. A büntetőeljárásban a média állandó szerepét alkotmányos okok indokolják. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése deklarálja az eljárásjogok egyik legfontosabb alapelvét, amikor kimondja, hogy *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”* Ez alapján magyarázható a sajtó és az igazságszolgáltatás elválaszthatatlan kapcsolata. Ahhoz, hogy a nyilvánosság minél szélesebb körben érvényesüljön, a büntetőeljárásban részt vevő szerveknek szüksége van a médiára, a sajtónak pedig szüksége van információforrásra, vagyis a szervek munkájára. Ez a felbonthatatlan viszony azonban nem problémamentes, hiszen a két oldal érdeke sokszor ellentétes. Ennek felismerése adta számomra a kezdőlökést a témaválasztásomhoz, hogy mélyebben kezdjek foglalkozni ezzel a kérdéskörrel. Fontosnak tartom, hogy ezekre az anomáliákra rávilágítsak és megvizsgáljam a lehetséges megoldásokat a jövőre nézve.

1.2. Kutatási kérdések

Kutatási előfelvetésem, hogy a sajtó és az igazságszolgáltató szervek között húzódozó ellentét folyamatos mélyülése és ezen ellentét mai napig nem rendezett helyzete, egyre súlyosabb problémákat von maga után. Ez pedig nemcsak az embereknek az igazságszolgáltatásba vetett bizalmát befolyásolja, de hatással van a szervek munkájára is.

Kutatási előfelvetésem alapján arra keresem a választ, hogy:

- a) Mi az oka ennek a régóta fennálló konfliktusnak?
- b) Van- e a témával kapcsolatban szabályozási anomália?
- c) Ha van, lehet- e, illetve hogyan lehet orvosolni?

A kutatási kérdéseim alapján megkísérlek felmérni egy olyan aktuális problémát, amely nemcsak a büntetőeljárásban résztvevőket érinti, hanem a média útján tájékozódó társadalmat is.

1.3. Kutatási célok és módszerek

A kutatási kérdések figyelembevételével a kutatásom közvetlen célja az, hogy:

- a) tisztázzam a sajtó állandó jelenlétének szükségességét;
- b) felvázoljam a sajtó és a büntetőeljárás összetett kapcsolatrendszerét;
- c) rávilágítsak a média torzításának problémájára;
- d) megoldást keressek a szabályozási anomáliák rendezésére;

A kutatási célok elérése érdekében, dolgozatomban a bevezetést követően áttekintem a sajtó elengedhetetlen szerepét megalapozó főbb szabályokat. Ehhez áttanulmányozom Magyarország Alaptörvényét, a sajtótörvényeket, így a Sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvényt, továbbá a Médiaszolgáltatásokról és tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXX. törvényt. Ezenfelül pedig a nemrégiben bevezetett új büntetőeljárás törvényt, a 2017. évi XC. törvényt (a továbbiakban: Be.).

Az ezt követő fejezetben részletesen elemzem a sajtó és a büntetőeljárásban szerepet vállaló szervek közötti kapcsolatrendszert. Ennek során áttekintem a szakirodalmi állásfoglalásokat büntetőeljárásjogi aspektusból.

Ezek után felvetem a fő konfrontációt okozó tényezőt, vagyis a média torzításának hatását. Ennek vizsgálatát, gyakorlati példák segítségével, jogeseteken keresztül kívánom bemutatni. Továbbá analizálok, hogy a hazai és más államok jogrendszerében milyen jogi eszközök állnak rendelkezésre ezen hatás ellensúlyozására.

A dolgozatom zárásaként összegzem a kutatási tapasztalataimat és eredményeimet, majd ezek alapján felvetek lehetséges megoldásokat a jövőre nézve.

2. A sajtóra vonatkozó általános szabályok áttekintése

2.1. A véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság

A sajtó szerepének vizsgálatához fontos tisztázni, hogy mi magyarázza a „kiírhatatlan” jelenlétét a mindennapokban. Ennek indoka elsősorban alkotmányos okokba vezethető vissza. Az Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdése deklarálja a demokratikus jogállamok alapját képező véleménynyilvánítás szabadságát és a sajtószabadságot.

„Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.”

„Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.”

Ezen szabadságjogok teszik lehetővé, hogy az emberek a nézeteiket, a gondolataiknak megfelelő véleményeiket szabadon kifejhessék. Az Alkotmánybíróság szerint, a véleménynyilvánítás szabadsága, anyajoga más szabadságjogoknak, az úgynevezett kommunikációs alapjogoknak, amelyek közé sorolhatjuk a sajtószabadságot is.¹ A sajtószabadság az egyik legkorábban követelt szabadságjog, ugyanis kétségtelen, hogy fontos eszköze a társadalmi ellenőrzésnek, jelentős szerepe van a közérdeklődés kielégítésében, valamint a közvélemény alakításában.²

A sajtószabadság kiteljesedését azonban a sajtótörvények szabályozása biztosítja, így túl kell tekinteni az alkotmányos okokon és vizsgálni kell a Sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvényt, illetve a Médiaszolgáltatásokról és tömegkommunikációról szóló törvény rendelkezéseit is.

Mindkét törvény preambuluma megfogalmazza a véleménynyilvánítás, a szólás és a sajtó szabadságának megóvását, ezen szabadságjogok fontosságát figyelembe véve. A Sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény 4.§ (1) bekezdése az alkotmányos elvek tiszteletben tartása végett külön kiemeli, hogy *„Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét.”* Ezenfelül a törvény 10.§-a kimondja, hogy *„Mindenkinek joga van arra, hogy megfelelően tájékoztassák a helyi, az országos és az európai*

¹ 30/1992. (V. 26.) AB határozat

² Árva Zsuzsanna: Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2013. 138-139.

közélet ügyeiről, valamint Magyarország polgárai és a magyar nemzet tagjai számára jelentőséggel bíró eseményekről. A médiarendszer egészének feladata a hiteles, gyors, pontos tájékoztatás ezen ügyekről és eseményekről.”

Ezen rendelkezésből vonhatunk le következtetést arra, hogy miért van joguk az embereknek a folyamatban lévő bűnügyekről tájékoztatást kapni, illetve, hogy az újságírók, miért vannak jelen a büntetőeljárás során. Ehhez kapcsolódó döntést hozott a Kúria 2018-ban, amikor kimondta, hogy a sajtó jogosult a valóságnak megfelelően tudósítani a nem titkosított büntetőeljárás aktuális állásáról, beleértve a gyanúsítás tényét és a gyanúsított személyét is.³

Fontos kiemelni, hogy az ember alapvető jogai elidegeníthetetlenek.⁴ Ennek ellenére ez nem jelenti azt, hogy a sajtószabadság korlátozhatatlan lenne. Ilyen korlátozásra valamilyen külső ok érdekében kerülhet sor. Ilyen például más érték vagy alapjog.⁵ A sajtószabadság korlátjának tekinthető akár a 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) által szankcionált közösség elleni uszítás büntette is.⁶ Továbbá a Sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény 3.§ (3) bekezdése, amely kimondja, hogy *„A sajtószabadság gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, nem sértheti a közérkölcset, valamint nem járhat mások személyiségi jogainak sérelmével.”*

Összességében azonban a sajtószabadság a határaitól függetlenül, alapvető emberi jognak minősül, így azt védelemben kell részesíteni és tiszteletben kell tartani. Ennek következtében elképzelhetetlen, hogy a sajtó jelenlétét eltüntessük, így az is elkerülhetetlen, hogy az újságírók és az igazságszolgáltató szervek ne keresztezzék egymást a munkájuk során.

2.2. A nyilvánosság elve

A nyilvánosság elvét nemcsak az Alaptörvény tartalmazza, de ez jelenti a büntetőeljárás egyik legfontosabb alapelvét. Így a Be. rendelkezései között is megtalálhatjuk. A Be. 436. § (1) bekezdése kimondja, hogy *„A bíróság tárgyalása nyilvános.”* E szabályból kitűnik, hogy a

³ Kúria Pfv. 21.035/2017/5.

⁴ Magyarország Alaptörvénye, I. cikk

⁵ Veszprémi Bernadett: A szólásszabadság (azon belül a sajtószabadság) korlátozása a kapcsolódó alkotmánybíróági határozatok tükrében
<https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/bd940ba3-8f8d-4efe-8086-3bdcc25915c2/content> (letöltve: 2024. 02. 21.)

⁶ Btk. 332.§

büntetőeljárás második szakaszára, a bírósági szakra kiterjedő alapelvről van szó. Az eljárás másik, kezdeti részét alkotó nyomozási szakban a sajtó jelenléte érzékeny pont lenne, ugyanis fontos, hogy a bűnesetek felderítése közben a média ne befolyásolja az eredményes nyomozást. Megjegyzem, hogy ennek ellenére több bűnügyi cikk születik a nyomozás során, mint a bírósági eljárások alatt.

A nyilvánosság azt jelenti, hogy bárki az utcáról besétálva, az elejétől a végéig követheti a bíróság munkáját. Ahogyan Tremmel Flórián fogalmazott: *„Más szóval a tárgyalás nem zárt ajtók mögött folyik, hanem főszabályként a tárgyalóterem ajtaja szélesre van tárva a társadalom tagjai, a lakosság számára”*⁷

Ez az alapelv régóta jelenti a büntetőeljárás fundamentumát. Ennek indoka az, hogy a törvényhozók felismerték, hogy a nyilvánosság egyfajta társadalmi kontrollt jelent. Annak biztosítékeként szolgál, hogy ne alkalmazzanak törvénytelen módszereket a terhelt ellen, továbbá a tárgyalást törvényszerűen, az előírt szabályok szerint folytassák.⁸ Ennek értelmében szolgálja egyrészt a terhelt érdekeit (mivel a felmentése esetén, a nyilvánosság számára tisztázódna az ártatlansága és ez eloszlatná az emberekben a róla kialakult előítéleteket), másrészt a társadalom által nyomon követett tárgyalások ösztönzik arra a hatóságokat, hogy a munkájukat alaposan, a törvénynek megfelelően végezzék. Ezenfelül a prevenció egyik eszközeként is szolgál, hiszen elrettentő hatása van annak, hogy a bűncselekményeket elbíráló bíróság tevékenységébe betekintést kapó lakosság szembesül azzal, hogy mekkora súlya van a törvények megszegésének, milyen szankciók várnak a bűnelkövető személyekre.

Ennek cáfolataként megjegyzem, hogy nemcsak a pozitív oldalra kell kitérni, de a negatív hatásokat is fontos számba venni. A tárgyalóterem ajtajának kitárása ugyanis, akár káros hatással is lehet mind a közerkölcsre, mind a személyiség fejlődésére. Meglehet, hogy a prevenciós hatása előnyös a társadalomra, de ugyanúgy lehet a bűncselekmény elkövetésére ösztönző hatása is. Akár a szabadlábon lévő bűnözőket segítheti a további tetteik felkészülésében, esetleg előfordulhat, hogy ezen bűnelkövetők tanulnak az elítélteket lebuktató tényezőkből. Annak ellenére, hogy találhatunk a nyilvánosságnak gátat szabó rendelkezéseket, ezek véleményem szerint, mégsem fedik le ezen aggályok rendezését. A Be. 436.§ (3) bekezdése szerint: *„A tárgyaláson hallgatóként tizennegyedik életévét be nem töltött személy nem vehet részt, az egyesbíró, illetve a tanács elnöke a tizennyolcadik életévét be nem töltött*

⁷ Tremmel Flórián: Magyar büntetőeljárás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001. 100.

⁸ Király Tibor: Büntetőeljárás jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2008. 449.

személyt a hallgatóság köréből kizárhatja.” Ez valóban húz egy határt a nyilvánosság elvének érvényesülésének, azonban ez a szabály nem vonatkozik a felnőttkorú újságírókra, akik így továbbra is jelen lehetnek a tárgyalásokon. Ennek pedig az a következménye, hogy az ügyekről készített cikkeiket számos helyen megjelentetik, így az széleskörben eljuthat az olvasókhoz, még a kiskorúakhoz is. Ezáltal a rendelkezés meglehet, hogy a tárgyalótermi nyilvánosságtól óvja a kiskorúakat, ám a sajtónyilvánosságtól nem.

Az alapelv érvényesülését keretek közé szorítja a Be. 436.§ (2) bekezdése is, miszerint: *„Az egyesbíró, illetve a tanács elnöke a tárgyalás szabályszerű lefolytatása, méltóságának és biztonságának megőrzése érdekében, illetve helyszűke esetén meghatározhatja a hallgatóság létszámát.*” Ennek ellenére nem mehetünk el amellett, hogy a hallgatóság létszámának korlátozása nem sértheti a nyilvánosság tájékoztatáshoz való jogot. Tehát ez azt jelenti, hogy helyszűke esetén elsődlegesen az újságíróknak kell biztosítani a helyet.⁹ Ezzel újabb privilegizált helyzetet nyújt a szabályozás a sajtó számára.

A legfőbb megszorítást a nyilvánosság kizárása jelenti. Ezt viszont csak a törvényben meghatározott nyomós indok teszi lehetővé. Így az esetek többségében nem rendelhetik el a zárt tárgyalást, ahol az újságírók jelenléte is kizárt lenne.

Ezen felvetéseim alapján, az a meglátásom, hogy a sajtónyilvánosság megelőzi a tárgyalótermi nyilvánosságot. Ennek következtében nemcsak a büntetőeljárást érintő aggályok merülhetnek fel, hanem akár polgári jogi vagy kriminológiai kérdések is, például a személyiségi jogok védelme vagy a hírsatornákat vezető bűnügyi hírek bűnmegelőzésre való hatása.

2.3. A nyilvánosság tájékoztatása

Mivel az igazságszolgáltatás az emberek védelme érdekében létezik, továbbá azért tud működni, mert a lakosság bízik az eredményességében, így szükséges, hogy ez a bizalom megőrizhető legyen. Ebből kiindulva az eljáró hatóságok nem végezhetik munkájukat „titkolózva”, a falak mögé bújva, hanem bizonyos keretek között ugyan, de szükséges tájékoztatást adniuk a közösség számára. Ennek teljesülése érdekében szabályozza a Be. külön fejezetben a nyilvánosság tájékoztatására vonatkozó rendelkezéseket. Főszabályként a törvény kimondja, hogy a nyilvánosság tájékoztatása elsősorban a bíróság, az ügyészség és a nyomozó

⁹ Herke Csongor: Büntető eljárásjog. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022. 136.

hatóság feladata. Külön kiemeli, hogy a nyomozás befejezéséig a nyomozó hatóság vagy az ügyészség erre feljogosított tagja jogosult tájékoztatást adni.¹⁰ Fel kell tenni viszont azt a kérdést, hogy mi a határa a tájékoztatásnak, ugyanis a törvény nem határoz meg konkrétumokat arra nézve, hogy milyen adat közölhető és milyen nem. Ezt azért fontos tisztázni, mivel abban az esetben, ha korlátlanul meg lehetne osztani az információkat a nyilvánossággal, az jelentősen sértené elsősorban az emberek személyiségi jogait, továbbá lehetséges, hogy befolyásolná a büntetőeljárás eredményességét is. Ezért is született 2018-ban a 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet, az egyes büntetőeljárási cselekményekre és a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályokról, amely mai napig hatályos szabályozást ad a tájékoztatás megengedett módozataira és a közlés lehetséges tárgyaira. Ez a rendelet húzza meg a tájékoztatás bizonyos határát, hiszen részletesen deklarálja, hogy a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság pontosan mit közölhet a nyilvánossággal. Ezenfelül a rendelet gondoskodik arról is, hogy megfelelő védelembe helyezze a főbb jogokat és érdekeket. Kimondja, hogy a tájékoztatás nem sértheti a közérkölcset, az emberi méltóságot és személyiségi jogokat, a minősített adat felfedését, az eljárás érdekeinek sérelmét, a gyermek mindenek felett álló érdekének megfelelő eljárás elvét vagy a zárt tárgyaláson felvett bizonyítás felfedését.¹¹

Nemcsak ez a rendelet létezik azonban, amely kereteket szab a büntetőeljárásban részt vevő hatóságok tájékoztatásának, merthogy ezen szervek sajtótájékoztatási tevékenységére is alkottak külön-külön normákat. Elmondható tehát, hogy az igazságszolgáltató szervek ezen feladatára szerteágazó szabályozás vonatkozik. Ezek többször ellentmondóak is lehetnek, ami pedig nehezítheti a hatóságok tagjainak munkáját. Ezzel kapcsolatban szükséges kiemelni még azt, hogy ezen joganyagok csupán a hatóságok tájékoztatására vonatkoznak, vagyis az újságírók közléseit nem érintik.

Fontos kitérni arra is, hogy a tájékoztatásnak nemcsak ezen útja létezik. A Be. lehetőséget ad arra is, hogy egy kívülálló személy – legtöbbször a sajtó képviselője – indítványban kérelmezhesse a bíróságtól, hogy a tájékoztatás céljából közvetítsen. Ezen esetben tehát nem a sajtószóvivők feladata az, hogy a nyilvánosságot információval lássák el. Viszont ahhoz, hogy a pontos tájékoztatáshoz fűződő érdek ne sérüljön, a törvény több követelményt is állít az indítvánnyal szemben. Az indítványozónak fel kell tüntetnie a nevét, nem természetes személy esetén az intézmény megnevezését, valamint az elérhetőségét, továbbá azt is, hogy mely

¹⁰ Be. 107.§ (1)-(2) bekezdés

¹¹ 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet 42.§

médiatartalom-szolgáltató útján kíván tájékoztatni.¹² Ezen szabályt erősíti a törvény 109.§ (4) bekezdése, amikor kimondja azt, hogy abban az esetben, ha a kérelmező a fent felsorolt követelményeknek nem tesz eleget, akkor a bíróság válaszadás nélkül visszautasíthatja az indítványt. Ebből is jól látszik, hogy a jogalkotó nemcsak a hatóságok, de a kívülálló személyek által történő tájékoztatásnak is igyekszik határokat szabni.

A nyilvánosság tájékoztatásának ezen lehetőségével kapcsolatban megemlíthető a Be. 108. § (1) bekezdésében megfogalmazott szabály, miszerint: „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy a bíróság tárgyalásáról a médiarendszer útján tájékoztatást kapjon.*” Ennek indoka az lehet, hogy a bírósági tárgyalótermek fizikai jellegére tekintettel, személyes jelenlét útján nem lenne kivitelezhető mindenki tájékoztatása, viszont a média segítségével igen.¹³ A Be. ebből kifolyólag szabályozza a kép-, hang-, vagy kép- és hangfelvétel készítésének lehetőségét is. A főszabály az, hogy ilyen felvétel csak az egyesbíró vagy a tanács elnöke engedélyével indítható. Továbbá elengedhetetlen követelmény a tárgyaláson jelen lévő személyek – kivéve a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető, az ügyész és a védő – hozzájárulása is.¹⁴ Enélkül ugyanis megsértenék a 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) által deklarált képmáshoz és a hangfelvételhez való jogot.¹⁵ Ezenfelül a Be. a hozzájárulás kritériumán kívül, további korlátokat állít, amelyeket taxatívén felsorol. Ez a lista viszont elég szűkkörű, mivel a 109.§ indokolása szerint szem előtt kell tartani az Alaptörvény által deklarált sajtószabadság sérthetlenségét is. Mindemellett megemlítem, hogy ezen érdekek és jogok védelmét erősíti a Sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény is, amely szintén szabályozza a tájékoztatást a sajtó kötelezettségeinek deklarálása keretében.

Ezek alapján tehát látható, hogy a tájékoztatásnak két alapvető módja van a büntetőeljárásban. Ugyanakkor fel kell ismerni, hogy nemcsak a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság feladatává tett tájékoztatásra vonatkozó rendelkezések szétágazóak, de az indítványban kérelmezhető tájékoztatás szabályai is több joganyagban található meg. Ezáltal olyan mennyiségű jogi szöveget kell áttekintenie az igazságszolgáltatásban dolgozókon kívül a szakképzettséggel nem rendelkező sajtó képviselőinek is, ami véleményem szerint nem várható el.

¹² Be. 107.§ (3) bekezdés

¹³ Polt Péter (főszerk.): Kommentár a büntetőeljárás törvényéhez 1. kötet. Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2018. 274.

¹⁴ Be. 108.§ (2) bekezdés

¹⁵ Ptk. 2:48.§

3. A sajtó kapcsolata az igazságszolgáltató szervekkel

A sajtóra vonatkozó szabályok ismertetése után láthatóvá válik, hogy a sajtó jelentését a büntetőeljárásban a *Be.* ipso iure biztosítja. Tehát ahogyan azt már korábban is állítottam, nem lehetséges, hogy az igazságszolgáltató szervek és az újságírók munkája egymástól független legyen. A hatóságok számára elengedhetetlen, hogy a média útján elérjék a lakosságot minél szélesebb körben. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson az újságíróknak szüksége van a büntetőeljárás állásáról adatokra, részletekre, hogy azt eljuttathassák a nyilvánosságnak. Ennek következtében megállapítható, hogy valóban kölcsönös függőségi viszony van az eljáró hatóságok és a média között.¹⁶ Figyelembe kell venni viszont, hogy az információátadás során betarthatóak legyenek azok a bizonyos keretek, amelyekben belül még nem valósul meg az érdekek és a jogok sérelme. Ennek érdekében neveznek ki az igazságszolgáltató hatóságok, szervenként, olyan szakképesítéssel rendelkező szóvivőket, akik a sajtóval csak a megfelelő adatokat közlik. Az ilyen fajta tájékoztatásnak van egy sajátossága is, mégpedig az, hogy a sajtószóvivők nem csupán szolgáltatják az információkat, de emellett ők is szereplői a hírek. Tehát a nyilatkozataikban a hatóság tagjaként végzett munkájukról is beszámolnak.¹⁷

A szóvivőkre vonatkozó szabályozás azonban nem egyforma a büntetőeljáráson belül. A sajtó képviselői előtt tehető nyilatkozatokra vonatkozó rendelkezések eltérőek a büntetőeljárás különböző szakaszaiban. Ugyanis a bírósági szakban érvényesülő nyilvánossággal szemben a büntetőeljárás nyomozási szakaszában a főszabály éppen ennek az ellentétpárja, a titkosság.¹⁸ Így ez alapján is következtethetünk arra, hogy a nyomozás során fokozottan kell ügyelni arra, hogy milyen információt lehet közölni, hiszen egy hiba is elég lehet az eredményes felderítés akadályozásához. A nyomozás során két hatóság jogosult a nyilvánosság tájékoztatására: az általános nyomozó hatóság, vagyis a rendőrség, illetve az ügyészség. Viszont még ezen két szervre is külön jogszabály vonatkozik, így a médiával való kapcsolatukat is indokolt külön vizsgálni.

¹⁶ Márki Dávid: Az igazságszolgáltatás nyilvánosságának alkotmányjogi vizsgálata. Alapjogi kollíziók a büntetőeljárás, a sajtó és a politika kereszttüzében. Iurisperitus Kiadó, Budapest, 2023. 89-90.

¹⁷ Barabás A. Tünde (szerk.): Alkalmazott kriminológia. Dialóg Campus, Budapest, 2020. 212.

¹⁸ Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Tremmel Flórián: Új magyar büntetőeljárás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2004. 95.

3.1. A sajtó és a rendőrség

A rendőrségről mindenkinben van egy kialakult kép, mivel napi szinten jelen van az emberek életében, azonban az esetek többségében ez negatívnak mutatkozik. Ezért is a rendőrség egyik célja az, hogy minél több emberben alakítson ki pozitív benyomást, hogy a lakosság jobban bízzon a tevékenységében, hiszen enélkül nem lenne hatékony a bűnüldözés. Ámde előfordul, hogy ennek a fordítottja valósul meg a médiának köszönhetően.

Annak ellenére, hogy a nyomozás során kellene a legkevesebb információt megosztani a lakossággal, mégis a büntetőeljárás ezen szakaszában van a legnagyobb érdeklődés. Ennek pedig az a következménye, hogy a sajtó nyomon követi a felderítést, hogy aztán eleget tegyen a társadalom információéhségének. Ezért is fontos, hogy a sajtó és a hatóság létrehozzon egy harmonikus munkakapcsolatot. Meglehet, hogy az esetek többségében képes zökkenőmentesen működni a két szerv együttműködése, viszont ez nem jelenti azt, hogy ez a viszony teljesen problémamentes lenne. Korábban arra is volt példa, hogy ezt a kapcsolatot egy házassági kötelékhez hasonlították, vagyis az újságírók és a rendőrök között gyakran jelennek meg konfliktuselemek. Ugyanakkor mindkét félnek örömet okozna egy jól működő, tartós munkaviszony, ám ennek a házassági viszonyhoz az a sajátossága, hogy felbonthatatlan.¹⁹

Ezt a példát követve, mint a házastársak, a sajtó és a rendőrség is sok esetben támaszkodik a másikra. A rendőrség a média segítségét próbálja használni arra, hogy az újságírók pozitív színben tüntessék fel őket és ezáltal növeljék a nyomozó hatóságba vetett bizalmat. Mindazonáltal többször is meggesik, hogy a sajtóképviselők egymás közti versengése, aminek az a célja, hogy kinek a cikkét olvassák el többen vagy ki tud előbb megjelentetni egy nagy szenzációjú hírt, elnyomja azokat az érdekeket, amelyeket erősíteni kellene és nem gyengíteni. Sokszor megtörténik így, hogy a média hallgat arról, hogy a rendőrség jó munkája miatt sikerül felelősségre vonni a bűnelkövetőket. Inkább kiemelik a hibákat, hiszen a kifogásolhatatlan rendőri tevékenység nem kelt felháborodást, érdeklődést az emberekben. Ez azonban jelentős terhet jelent a rendőröknek. Az ilyen jellegű hírekkel az ellenkezője valósul meg annak, amit a hatóság szeretne elérni, vagyis a lakosság bizalma megtörik, végtére is ők csak abból tudnak tájékozódni, amit a média megoszt velük.

Mivel a rendőrség nem szakíthatja meg ezt a viszonyt a sajtóval, így inkább valamilyen megoldást kell találni ezen kapcsolat javítására. Ennek érdekében fontos, hogy kontrollálják a

¹⁹ Illés György: A rendőrség és a sajtó kapcsolata. Magyar rendészet, 2004/1. 132-135.

sajtóval való kommunikációt. Erre a célra neveznek ki a rendőrségnél a médiával való kapcsolattartásért felelős sajtószóvivőket. Ők jelentik a hidat a rendőrség és a sajtó között. Viszont hatalmas felelősség van a kezükben, ugyanis kijelentéseiknek, megnyilvánulásaiknak, még a reakciójuknak is súlya van.²⁰ Ezen okból kifolyólag adtak ki 2023-ban a nyilvánosság számára adható tájékoztatás rendjéről szóló ORFK utasítást, amely részletekbe menően szabályozza a sajtóval való kommunikáció határait a rendőrök számára.²¹ Továbbá e kérdésnek a fontosságát mutatja az is, hogy külön rendelkezések találhatók erre vonatkozóan a rendőrség szolgálati szabályzatában is.²²

Ezenfelül a rendőrség felismerte, hogy a médiának mekkora hatalma van, amelyet érdemes kihasználni bizonyos esetekben. Így ahhoz, hogy továbbra is eleget tegyen tájékoztatási tevékenységének, de elkerülje a sokszor rosszszínből feltűnő újságírókat, létrehozta a magyar rendőrség hivatalos honlapját, amely az interneten keresztül bárki számára elérhető. Továbbá egy saját Facebook profilt is működtet 2020 óta abból a célból, hogy minél több lakost tudjon informálni. Ezzel a módszerrel a hatóság olyan híreket közzétehet a nyilvánossággal, amelyek nem veszélyeztetik a nyomozás eredményességét, sőt egyfajta stratégiát követve osztanak meg információt bizonyos esetekről. Különböző súlyú és brutalitású ügyeket váltakozva tesznek közzé a közösségi oldalon, hogy el tudják fojtani az emberek gyakran túlzott kíváncsiságát. Továbbá ennek segítségével próbálják a lakosságot figyelmeztetni olyan problémákra, amik az emberek többségét érinthetik. Ezt fogalmazta meg a rendőrség is a honlapján közzétett cikkben: *„Korántsem hivataloskodva fogalmazunk majd, inkább sztorizunk, elmesélünk olyan történeteket, amikkel csak nálunk találkozhattok. Persze, a könnyed posztok mellett a rendkívüli eseményekről is beszámolunk majd, minden olyasmiről, ami sokunkat érint.”*²³

Ezen hatóság tehát a saját kezébe vette az információk megosztását, annak reményében, hogy így kevesebb félretájékoztató cikk születik majd a rendőrség munkájáról. Mindemellett elmondható, hogy a sajtóval való kapcsolat nem mindig hátrányos, hiszen sok helyzetben pont a média mentheti meg a rendőrség munkáját. Példaként említhető az eltűnt személyek megtalálása. A sajtó tevékenységének köszönhetően áramlik a leggyorsabban az információ, ugyanis mind a tévét nézőkhöz, a rádiót hallgatókhoz és az újságot olvasókhoz, továbbá a

²⁰ Kész-Varga Mónika – Pokrócos György: Az imázs, az arculat és a kommunikáció szerepe a rendőrségnél. Magyar Rendészet, 2018/3. 148-149.

²¹ 24/2023. (X. 12.) ORFK utasítás

²² 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet

²³ <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/szervezeti-hirek/irany-a-facebook> (letöltés ideje: 2024. 03. 02.)

közösségi oldalakon keresztül főleg a fiatalsághoz is eljutnak a hírek. Ezáltal a lakosságot is be tudják vonni a nyomozásba, és a tőlük kapott információk segítségével lényegesen gyorsabban kerülhetnek elő a keresett személyek.

Mindezek jól mutatják, hogy a rendőrség az utóbbi időben kezdett elfogadóbb lenni a médiával, egyre jobban működik a közöttük fennálló munkakapcsolat. Azt ki kell emelni azonban, hogy ez csak azáltal történhetett meg, hogy a rendőrség is felismerte a média hatását és most már saját maga is részt vállal benne. Ugyanakkor a többi szervről ez nem mondható el, így véleményem szerint itt mutatkozik meg azon ellentmondás, hogy ahhoz képest, hogy a nyilvánosság a bírósági szakban érvényesülő elv, mégis a nyomozás során valósul meg szélesebb körben a lakosság tájékoztatása.

3.2. Az ügyészség együttműködése a sajtóval

Az általános nyomozó hatóság mellett az ügyészség a másik olyan szerv, amely a törvényben meghatározott esetekben lefolytathatja a nyomozást, továbbá felügyelheti a rendőrség eljárását is.²⁴ A büntetőeljárás első felében a tájékoztatásról tehát nemcsak a rendőrség rendelkezik hatáskörrel, hanem az ügyészség is, vagyis ezen hatáskört megosztottan gyakorolják.²⁵ Az ügyészség általában az ügy elejétől egészen a büntetésvégrehajtás befejezéséig jelen van az eljárásban, vagyis ehhez a szervhez érkezik a legtöbb irat, itt megy keresztül a legtöbb információ. Ezen okból az ügyészségnek fokozottan ügyelnie kell a sajtóval való kapcsolatára. Figyelembe kell venniük, hogy csak bizonyos adatokat oszthatnak meg, annak érdekében, hogy ne fordulhasson elő a büntetőeljárásban részt vevők jogainak megsértése. Ezenfelül mivel az ügyészség a büntetőeljárásban a vádat képviseli, ezért vigyázniuk kell arra is, hogy a sajtónak tett nyilatkozatukban ne sértsék meg az ártatlanság vélelmét. Ezen érdekek miatt működik az ügyészségnél is a sajtószóvivői rendszer, amely szigorú szabályokon alapul.²⁶

Ahhoz, hogy az említett hatóságnak a sajtóval való viszonyáról minél tisztább képet kaphassak, kutatásom során empirikus vizsgálatot végeztem, amelynek keretében az egyik ügyészség szóvivője tájékoztatott a munkájáról. Elmagyarázta, hogy pontosan hogyan működik a szóvivői

²⁴ Be. 30.§

²⁵ Antal Dániel: Lehet-e nyilvános a nyomozás?

<https://www.pecshor.hu/periodika/XIV/antald.pdf> (letöltés ideje: 2024. 03. 05.)

²⁶ 14/2023. (X. 5.) LÜ utasítás

rendszer az ügyészségen. Rávilágított arra, hogy ennél a szervnél a sajtóval való kapcsolattartásra kijelölt személy vagy a sajtószóvivő csak ügyész lehet, aki megfelelő szaktudással rendelkezik. A kinevezett sajtószóvivő köteles fenntartani a kommunikációt a sajtóval, így fel kell készülnie azon ügyekből, amelyben tájékoztatást kell adnia az újságíróknak. Ennek érdekében az ügy előadójával általában átbeszéljük az adott eset részleteit, hogy ne kerüljön sor pontatlan tájékoztatásra. Továbbá a szigorúságot az is mutatja, hogy a tájékoztatáshoz szükséges a vezető engedélye, ugyanis ő mondhatja meg azt, hogy mely ügyekről lehet beszámolni a sajtónak és a nyomozás sikere érdekében melyekről nem.

Véleményem szerint az elmondottakból, illetve a 14/2023. (X. 5.) LÜ utasítás szabályaiból egyaránt kitűnik, hogy az ügyészség mindent megpróbál megtenni annak érdekében, hogy minimális szinten tartsa a sajtó képviselőivel való kommunikációt, de ugyanakkor ne zárkozzon el teljesen a nyilvánosságtól.

Ezenfelül a szóvivővel folytatott beszélgetésem során feltettem azt a kérdést, hogy ő miként vélekedik az ügyészség és a sajtó kapcsolatáról, illetve véleménye szerint van-e konfliktus a két szerv között. Válaszában elmondta, hogy szerinte nem jellemző a vita a sajtó és az ügyészség között, mivel az ügyészek és az újságírók kölcsönösen tiszteletben tartják egymás munkáját. A sajtó képviselői általában tisztában vannak azzal, hogy az ügyészek merev szabályokhoz vannak kötve, ezáltal bizonyos információkat nem közölhetnek. Így ezt az újságírók is elfogadják és igyekeznek nem feszegetni a határokat. Továbbá külön kiemelte, hogy a munkássága folyamán többször is előfordult már, hogy az újságírók felkeresték őt, abból a célból, hogy segítséget kérjenek bizonyos szakszavak használatában, jelentésében, hogy ne történjen félreértés egy rossz szóhasználat következtében.

A szóvivő válaszában ezen része meglepetésként ért, hiszen a többi szervnél éppen ennek ellenkezője fedezhető fel. Vagyis az, hogy az újságírók próbálnak minél több részlethez hozzájutni, illetve igyekeznek nagyobb szenzációjú híreket nyilvánosságra hozni, anélkül, hogy ügyelnének mások érdekeire. A kutatásom során azonban számomra is feltűnt, hogy a szakirodalomban is alig található olyan állásfoglalás, amely az ügyészség és a sajtó közötti ellentétet hangsúlyozná. Ez is megerősíti azt, hogy valóban ezen szervnek van a legfelhőtlenebb kapcsolata a sajtóval.

Ennek ellenére, viszont rávilágítok egy megemlítetlen problémára: attól függetlenül, hogy ezen szervnél van a legkevesebb nehézség az újságírók munkájával, mégis ritkán lehet találkozni az ügyészségi szóvivők által adott nyilatkozatokkal, mivel a lakosságnak szóló híradókban,

újságokban vagy akár az internetes felületeken más jellegű tartalmakat részesítenek előnyben. Ezáltal hiába vonatkoznak az ügyészekre eltérést nem tűrő szabályok, ha ilyen jellegű tájékoztatás nem jut el a társadalomhoz. Véleményem szerint annak következtében, hogy az újságírók ennél a szervnél nem kapják meg azokat az információkat, amelyek szükségesek egy izgalmas, figyelemfelkeltő cikk megírásához, inkább máshol fogják keresni a válaszokat.

3.3. A bíróságok és a sajtó között húzódó ellentét

A bírósági szakban érvényesülő nyilvánosság miatt a sajtó jelenléte összetettebb, így indokolt más megközelítésből vizsgálni a média és a bíróság helyzetét. A kiindulópont az igazságszolgáltatás és a sajtó közötti kommunikáció, elvégre ez jelenti a kapcsolatteremtés egyik eszközét a lakosság és a szervek között. Ez azért is fontos, mivel a lakosok az igazságszolgáltatás működéséről azon információk útján vélekednek, amelyek eljutnak hozzájuk. Továbbá abban, hogy a polgárok miként vélekednek az igazságszolgáltatásról, az is szerepet játszik, hogy a társadalom elismeri-e a bírói hatalmat vagy sem. Hiszen nem elegendő, hogy a bírók igazságos és törvényes döntést hoznak, hanem azt a társadalom tagjainak el is kell fogadnia.²⁷ Mindazonáltal a bírói döntések elismerése több tényező miatt is problémás lehet, ezek közül elsősorban az ügyvédi tevékenységre térek ki.

A büntetőeljárás során a terheltek védelmét ellátó ügyvédek felismerték a sajtó munkájának erejét, vagyis azt, hogy a média rövid időn belül rengeteg emberhez el tud érni, ezáltal pedig képes befolyásolni a közvéleményt. Ennek tudatosulásának következtében egyes védőügyvédek ki is használják a médiának ezen képességét arra, hogy a nagyközönség előtt pozitív színben tüntessék fel a terheltet. Például a hátrányos helyzetét kiemelve a lakosok együttérzését kívánják kiváltani. A média pedig a legmegfelelőbb eszköz arra, hogy a bűnelkövetőből egy ártatlan embert varázsoljanak a közönség szemébe. A lakosság ezáltal már azelőtt kialakít egy képet az esetről és a terheltről, mielőtt elkezdődne a bírósági tárgyalás. Ennek következtében a bíró már a terhelttel szimpatizáló közönséggel áll szemben az ítélelhozatalkor. A bírónak ebben a helyzetben azzal kell szembesülnie, hogy a társadalom már döntött helyette, így már nem tud olyan döntést hozni, ami mindenki számára elfogadható lenne. Ezzel egyrészt a bírókra hatalmas nyomás nehezedik, másrészt az embereknek a bíróságról

²⁷ Varga Zoltán: A kommunikáció és az igazságszolgáltatás. Bírák Lapja, 2005/2. 3-4.

alkotott véleménye elkezd átalakulni abból kifolyólag, hogy a lakosság igazságérzetének megfelelő döntés így nem mindig születik.²⁸

Ezen a helyzeten enyhíthetne az, ha a bírók megoszthatnák a nyilvánossággal miként vélekednek az esetről. Ezzel hozzájárulnának ahhoz, hogy a társadalom megérthesse azokat a körülményeket, amelyek a döntéshez vezettek. Itt merül fel tehát a második probléma, a bírók hallgatása. A bírónak szóló törvény ugyanis kifejezetten megtiltja, hogy a szolgálati viszonyukon kívül nyilvánosan megfogalmazzanak véleményt a bíróság előtt folyamatban lévő vagy volt ügyeikről.²⁹ Mindazonáltal bizonyos esetekben a bírónak szükséges lenne megszólalniuk, mivel a polgárok választ várnak egyes kérdésekre, és ha nem adják meg a lehetőséget számukra, hogy megértsék a bírók döntését, azt elfogadni sem fogják. Ennek következtében pedig a bíróságok tekintélye is jelentősen csökkenhet.

Azt azonban szükséges tisztázni, hogy ennek nem az lenne a célja, hogy a bíró a nyilvánosságnak magyarázkodjon a döntéséről, csupán az ítélet jogi háttérét lenne szükséges tisztázni, hogy a társadalom rálátást nyerjen arra, hogy a bíró a munkája során milyen tényekre és jogszabályokra alapozva hozta meg a határozatát. A korábban ismertetett szabályozás alapján pedig a lakosoknak igenis joga lenne arra, hogy erről tájékoztatást kapjon, erre a célra szolgálna a nyilvánosság elve. Ez rávilágít tehát a bírónak szóló törvényben kimondott tilalom és a Be. által deklarált nyilvánosság kollíziójára. Ha abból indulunk ki, hogy a tárgyalások nyílt ajtók mellett zajlanak, vagyis azon bárki részt vehet hallgatóságként, akkor ez azt jelenti, hogy az ítélethirdetés során, amikor a bíró szóban ismerteti a határozat indokolását, amelyben számot ad a döntéséről, a ténybeli és jogi háttéréről, azt bárki hallhatja. Tegyük fel, ha lenne akkora tárgyalóterem, ahol az egész lakosság elférne, akkor az indokolást a bíró mindenki előtt köteles lenne elmondani.³⁰ Viszont egyrészt nem létezik ekkora terem, másrészt nem lehet elvárni az emberektől azt, hogyha tájékozódni szeretnének bizonyos esetekről, akkor vegyenek részt a tárgyalásokon. Felmerül tehát a kérdés, hogy miért ne kaphatna tájékoztatást a lakosság arról az ítéletről, amelynek kihirdetése során joga van ott lenni. A bírónak mégis hallgatniuk kell, amint kilépnek a tárgyalóteremből, elvégre a jelenlegi szabályozás miatt, ha a bíró a tárgyaláson kívül vállalkozna arra, hogy megkísérelje a társadalmat tájékoztatni a döntése háttéréről, akkor

²⁸ Prancz Balázs: A büntető igazságszolgáltatás és a média konfliktusa
<https://szakcikkladatbazis.hu/doc/5951588> (letöltés ideje: 2024. 03. 07.)

²⁹ 2011. évi CLXII. törvény, 43.§, 44.§

³⁰ Varga Zoltán: A kommunikáció és az igazságszolgáltatás. Bírák Lapja, 2005/2. 8.

ezzel a karrierjét veszélyeztetné, mivel ennek következménye az lenne, hogy fegyelmi eljárást indítanak ellene.

Ez a kérdés a mai napig rendezetlen, habár már korábban is felmerült annak igénye, hogy erre megoldást találjanak. Ezt fogalmazta meg Kónya István az igazságszolgáltatás és a média kapcsolata témakörben megrendezett konferencián 2016-ban, ahol beszédében úgy fogalmazott, hogy „*Ne feledjék el, hogy az igazság istennőjének a szeme van bekötve, nem a szája.*”³¹

Abból fakadóan, hogy a bírók a tárgyalótermet elhagyva nem nyilatkozhatnak, erre a feladatra a bíróság elnökének ki kell jelölnie a sajtóval való kommunikációért felelős sajtószóvivőt és sajtótitkárt, aki csak bíró vagy igazságügyi alkalmazott lehet. A sajtószóvivő gondoskodik az információk összegyűjtéséről és közzétételéről, illetve a sajtó képviselői rendelkezésére áll, ha ők információkat kérnek a folyamatban lévő vagy befejezett ügyekről. A sajtótitkár pedig a szóvivő munkáját segítve többek között figyelemmel kíséri a nyomtatott és elektronikus sajtó híreit, különösen a bíróságokat érintő témákat, és napi sajtószemlét készít, ha van az adott bíróságot érintő hír.³² Ebből is látható, hogy a bíróságok nagy figyelmet fordítanak arra, hogy folyamatosan szemmel tartsák a sajtó tevékenységét. Ennek ellenére a sajtószóvivői rendszer sem hibátlan, mivel csak közvetett információkon alapuló tájékoztatást jelent, így több nehézség is felmerülhet a hiteles és pontos információátadással kapcsolatban. Például jelentősen több időt vesz igénybe, hogy a szóvivő felkészüljön azokból az ügyekből, amely iránt a sajtó érdeklődik. Ezáltal ismét felmerül a bírók hallgatásának problémája, ugyanis abban az esetben, ha a bírók vállalkozhatnának arra, hogy tájékoztatást adjanak a sajtónak az ügyeikről, elkerülhető lenne az, hogy külön személyt kellene kinevezni az ilyen feladatokra. Hiszen jelentős többletmunkával jár a kapcsolattartásra kijelölt személyeknek az, hogy a bírói munkájuk mellett naprakészek legyenek minden ügyben annak érdekében, hogy hiteles nyilatkozatot adhassanak.

Egy jól működő sajtószóvivői rendszer mellett sem lehetne elkerülni viszont bizonyos problémákat, mint például a sajtó öncélúságát. Ahogyan az korábban kifejtettem, a bírók a rájuk vonatkozó szigorú szabályok miatt rászorulnak arra, hogy a sajtó képviselői segítségével adjanak tájékoztatást a közönségnek. Ezáltal a bíróságok igyekeznek bízni a médiában, sőt

³¹ Kónya István: „Az igazságszolgáltatás és a média” kapcsolata témakörben megrendezett konferencián tartott beszéde, 2016

https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/sajto/vasi_jogasz_napok_dr_konya_istvan_beszede_0.pdf (letöltés ideje: 2024. 03. 07.)

³² 8/2012. (IV. 25.) OBH utasítás 4.§, 5.§

próbálnak partnerként tekinteni rá annak érdekében, hogy az újságírók segítsék majd a munkájukat. Ennek ellenére a sajtó többször visszaél ezzel a bizalommal, végtére is sokszor előfordul, hogy a bírók tevékenységét nem megkönnyíteni kívánják, hanem éppen ellenkezőleg, kihasználva a média erejét a nagy szenzációjú hírek érdekében lejáratják a bírókat a lakosság szemében. Alaptalan kritikákat fogalmaznak meg velük szemben, ezzel megkérdőjelezve a bírói függetlenségüket is.

Ezzel a nehézséggel már régóta küzdenek a bíróságok. Ezért is figyelmeztette már többször az ilyen fajta, lejárató cikkek miatt a Magyar Bírói Egylet a sajtó képviselőit. Több közleményben is kiemelték, hogy az ilyen jellegű tartalmak lerombolják a bírók ítélkezési tevékenységébe vetett közbizalmat.³³ Ezenfelül arra is volt már példa, hogy a bírók munkájának vagy függetlenségének vitatása nem volt elég hírértékű, így elkezdtek foglalkozni a személyes dolgaikkal és családi ügyeikkel, vagyis beleavatkoztak a magánéletükbe. Így sikerült elérni azt is, hogy rombolják az adott személy több évtizedes, magas színvonalú ítélkezéssel kivívott bírói tekintélyét.³⁴ Ez magyarázhatja azt is, hogy miért került sor arra, hogy a Kúria elnöke 2021-ben külön kiemelte: „*A bírói tekintély tiszteletben tartása az alkotmányos működés, a jogállam csorbítást nem tűrő alapértéke. A bírák és bíróságok megsértése a bírói függetlenség elleni támadás, ezért nem tartozik a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányosan védett körébe.*”³⁵

Összességében látható tehát, hogy a média és a bíróságok kapcsolata sem akadálytalan. Ez az ellentét már régóta jelen van az igazságszolgáltatásban és a mai napig nem történt elmozdulás a megoldás irányába. Meglátásom szerint azonban elengedhetetlen, hogy enyhítsük ezt a konfliktust, hiszen nem csak a bírók és az újságírók érintettek ebben, hanem az egész társadalom. A büntetőeljárásban résztvevő szervek már többször próbáltak közelíteni a médiával való együttműködés felé, de a gyakorlat az mutatta, hogy a sajtó nem képes felhagyni a versengéssel és a szenzációhajhászással. Ezen okok miatt tartom fontosnak, hogy rávilágítsak a média torzításának problémájára is.

³³ <https://www.mabie.hu/index.php/1659-kozlemeny-a-sajtoiban-birokkal-kapcsolatosan-megjelent-irasokrol> (letöltés ideje: 2024. 03. 19.)

³⁴ <https://www.mabie.hu/index.php/kozlemenyek/1430-felhivas-a-sajto-kepviseloihez> (letöltés ideje: 2024. 03. 19.)

³⁵ <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/kuria-elnoke-visszautasitja-birak-elleni-ujabb-tamadast> (letöltés ideje: 2024. 03. 19.)

4. A bűnügyi tudósítások torzításának problémája a büntetőeljárásban

4.1. A média torzításának fogalma

Ahogy azt már korábban is kifejtettem, a nyilvánosság tájékoztatásához elengedhetetlen a sajtó szerepe, mivel manapság ez az egyetlen eszköz alkalmas arra, hogy mindenkihez eljuttassa a híreket. Az emberek tehát csak a média útján tájékozódnak, csak az újságírók munkái jutnak el hozzájuk. Így tekintettel arra, hogy más forrásból nem kapnak információt, számukra az lesz a hiteles, amit a média közvetít, azaz a sajtó mondja el a társadalom számára, hogy mi a valóság és melyek azok jellemzői. Ám a közönség nincs tudatában annak, hogy ez csupán egy „valóság-verzió” vagy „médiavalóság”, avagy a médiában nem maga az igazság jelenik meg, hanem annak csak egy verziója.³⁶ A lakosok könnyelműen hisznek abban, hogy a bűnügyi hírek csupán beszámolnak az eseményekről, így ezek a tudósítások realisztikusan tükrözik az általános bűnözést is.³⁷ Ez valójában nem így van, ugyanis az újságírónak a piaci versenyben az az érdeke, hogy minél többen érdeklődjenek a munkái iránt, ehhez pedig nem mindig elegendő bemutatni a valós esetet. Vagyis a média a bűnözést szükségszerűen torzítva mutatja be.

Mielőtt megvizsgálom, hogy pontosan hogyan is ferdti el a valóságot a média, fontosnak tartom a torzítás fogalmát tisztázni. Denis McQuail megfogalmazása szerint a torzítás nem más, mint: *„Bármely érvényesülő tendencia, amelyik a híradásokat meghatározott ismérvek szerint eltéríti a társadalom és az események „valóságának” pontos, semleges, kiegyensúlyozott és pártatlan ábrázolásától.”*³⁸

A sajtó többféleképpen is képes elérni azt, hogy görbe tükrön keresztül közvetítse a valóságot. Elsősorban a szelekciót és az egyszerűsítést alkalmazza. Ezen módszerek az úgynevezett nem szándékos torzításokhoz tartoznak. A szelekció keretében az esetek kiválogatása zajlik, azaz a sajtó válogat a különböző súlyú és előfordulású ügyek között. Ahhoz, hogy egy esetet hírértékűnek találjanak, meg kell ütnie az újságírók által felállított mércét, hogy a sajtó képviselői elég fontosnak és szokatlannak találják, ahhoz, hogy megosszák azt a közönséggel. Ezek alapján feltételezhetjük, hogy a lakosság valószínűleg nem kap tájékoztatást minden eseményről. Például az olyan ügyekről, amelyek ugyan nem számítanak a sajtó szerint

³⁶ Borbíró Andrea (főszerk.): Kriminológia. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2019. 400.

³⁷ Barabás A. Tünde – Gyurkó Szilvia – Virág György: Média és igazságszolgáltatás. Kriminológiai Tanulmányok 43., Budapest, 2006. 12.

³⁸ Denis McQuail: A tömegkommunikáció elmélete. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2015. 711.

fogyaszthatónak, de lehetséges, hogy sokakat érintene, mint többek között a manapság egyre gyakoribbá váló „unokázós csalások” vagy személyiség lopások. Annak ellenére, hogy az ilyen fajta esetek tudósítása a közösség számára felfedhetné ezen bűncselekmények veszélyeit és ezáltal akár az áldozattá válás megelőzésében is segítséget nyújthatna, mégsem lehet gyakran találkozni ilyen tartalmú hírekkel, hiszen az újságírók számára a brutalitás, kegyetlenség és váratlanság élvez előnyt. Ez magyarázhatja azt, hogy miért felülreprezentáltak az erőszakos, szexuális, illetve a gyermekeket érintő bűncselekmények. A média általában a kisebb bűncselekményekkel is csak abban az esetben foglalkozik, amikor egy közismert név is kapcsolódik hozzá, mivel annak ellenére, hogy maga az ügy nem vált ki megbotránkoztatást, a sokak által ismert személy mégis hírértékűvé teszi az ügyet.³⁹ Összességében tehát a szelekcióval nem szándékosan manipulálják a híreket, de azzal, hogy milyen jellegű eseteket közölnek a társadalommal, képesek befolyásolni a polgárok véleményét a bűnözésről és a bűnmegelőzésről.

Mindemellett a kiválogatott eseteket sem osztják meg mindig teljes egészében, hanem azokat az egyének átlagosnak vélt tudásához igazítják, annak érdekében, hogy magasabb nézettséget, olvasottságot tudjanak elérni. Erre azért kerül sor, mivel a túlzottan tudományosan megfogalmazott híreket a lakosok egy része nem érti vagy gyorsan elveszíti az érdeklődést a nehéz szöveg miatt. Ezen okból egyszerűsítik tehát a híreket és a teljes ügy bemutatása helyett csak a főbb, izgalmasabb eseményeket említik meg.⁴⁰ Ki kell emelni azt, hogy nem csak a szelekcióval, hanem csupán a hírek egyszerűsítésével is képesek hatni az igazságszolgáltatásról kialakított képre. Példának okáért megemlítem, hogy előfordult már, hogy egyes esetekben nyilvánosságra hozta a sajtó a vádirat „szórakoztatóbb” részeit, amelyből láthatóvá vált a polgárok számára az, hogy az ügyészség milyen brutális bűncselekmény elkövetésével vádolta a terheltet. Ám az enyhítő körülményekről és a jogszabályi hivatkozásokról semmit nem lehetett olvasni, sőt a későbbiekben a bíróság ítéletének indokolásáról se számoltak be, csupán azt közölték az olvasókkal, hogy milyen súlyos vagy akár túlságosan enyhe büntetést szabott ki a bíróság. Következésképpen ebben az esetben sem a valóság tudatos elferdítéséről van szó, viszont mégis képesek teljesen más képet festeni egy adott ügyről azzal, hogy kihagynak bizonyos részeket, információkat a tudósított esetből.

³⁹ Borbíró Andrea (főszerk.): Kriminológia. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2019. 402.

⁴⁰ Vári Vince: A bűnözés kontroll hatékonyságának problematikája
<https://real.mtak.hu/141527/1/978-3-330-71334-5.pdf> (letöltés ideje: 2024. 04. 18.)

Megesik az is, hogy a média szándékosan válogatja meg a szóhasználatot és a tartalmat, így csak olyan átfogalmazott információkat közölnek, amelyekről úgy vélik, hogy a lakosság szimpatizálni fog velük. A torzítás ezen fajtáját megerősítési torzításnak nevezzük. Ebben az esetben arra törekednek az újságírók, hogy az emberek a cikkekben megerősítve lássák a saját nézeteiket és elképzeléseiket. A sajtó képviselői ugyanis úgy vélik, hogy a társadalom tagjai rendelkeznek bizonyos előzetes hiedelmekkel, így ezeknek az igazolását szeretnék látni a hírekben.⁴¹ Az újságírók ezt kihasználva arra törekednek, hogy hozzáigazítsák ezekhez az eszmékhez az írásait és ezáltal minél több fogyasztót szerezzenek. Ez alapján megállapíthatjuk, hogy nem a hírek hitelessége ad az újságíróknak versenyelőnyt, hanem az, hogy mennyire tudják a publikációjukat megfeleltetni a többség gondolatainak. Kitekintő gondolatként megjegyzem, hogy ez szolgálhat magyarázatul arra is, hogy miért képes a média befolyásolni a politikát, illetve, hogy a politika miért akarja irányítani a médiát.

A fent kifejtettek alapján jól látható, hogy a média milyen mértékben tud hatni az közönségre. Ezt nevezik médiamanipulációnak, vagyis ez az a tudatos befolyásolás, amelynek révén az üzenet küldője hatni kíván a befogadóra.⁴² Ennek alapján felmerül a kérdés, hogy ha a társadalom nem kap megfelelő, valósághű tájékoztatást a bűnüldözésről és a büntetőeljárásban rész vevő szervek munkájáról, továbbá ha azzal sincsenek tisztában, hogy csak egy elferdített valóságot mutatnak nekik, akkor hogyan lehetne fenntartani azt a bizalmat, amely alapján az igazságszolgáltatás működik és hogyan lehetne megakadályozni, hogy a polgárok ne kételkedjenek a büntetőeljárás eredményességében. Ezenfelül az a probléma is felmerül, hogy hogyan érvényesülhetne így a jogkövetők azon alkotmányos joga, amely pontosan azt biztosítaná a számukra, hogy tudomást szerezzenek a társadalmat érintő eseményekről. Ezen okokból úgy vélem, hogy ezen kérdések megválaszolatlansága a jövőben csak további problémákhoz vezethet.

4.2. A torzítás megjelenése a gyakorlatban

⁴¹ Gálik Mihály – Csordás Tamás (szerk.): A média gazdaságtanának kézikönyve. Médiatudományi Intézet, Budapest, 2020. 127.

⁴² Bene Zoltánné Pusztai Virág: Médiaelmélet http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/MediaelméletV2/viii11_a_mdiamanipulci_fogalma.html (letöltés ideje: 2024. 04.18)

A média torzításának részletesebb vizsgálatához, úgy vélem nem elegendő csupán az elméleti kérdésekre és a szakirodalmi állásfoglalásokra támaszkodni. Szükséges ezen probléma gyakorlati érvényesülését is vizsgálni, vagyis azt, hogy a média manipulációk hogyan hatnak bizonyos esetekben a büntetőeljárásra, illetve annak résztvevőire. Ahogyan azt már korábban említettem a média képes befolyásolni, formálni a közvéleményt, de nem csak az igazságszolgáltatással kapcsolatban, hanem a sértettekről és a terheltekről kialakított képre is jelentős hatással lehet.

Több alkalommal is előfordult, hogy az újságírók sztárt csináltak egy elkövetőből vagy éppen ennek az ellenkezője, hogy egy ártatlan embert bűnösnek tüntettek fel. Ezzel befolyásolták azt, hogy a lakosság mit tartson jónak és mit elítélendőnek. A média jelentősen koordinálja az eljárásban érintett személyekről kialakított véleményt azzal is, hogy gyakran a bűnözőkkel és a sértettekkel szemben sztereotípiákat állítanak. Ennek értelmében a sértett a média világában általában kiszolgáltatott helyzetben van, véletlenül keveredik a bűncselekménybe és fel sem merül, hogy provokáció történt volna. Ezzel szemben a tetteseket javarészt brutálisnak, gonosznak ábrázolják. A mentő körülményekről szinte semmit sem osztanak meg, igyekeznek elérni, hogy ezek a személyek a közönség szemében minél negatívabbnak tűnjenek. Az elkövetőkről formált effajta kép pedig jelentősen nehezítheti akár a reszocializálást is.⁴³

A fent említettek alapján láthatóvá válik, hogy mekkora hatalom került az idők során a média kezébe, elvégre könnyedén „játszhat” egy ember életével azáltal, hogy az újságírók felruházzák az ügyben érintett személyeket az előbb említett áldozati vagy elkövetői jellemzőkkel. A média is tisztában van azzal, hogy helytelen ugyanazokkal a jelzőkkel illetni a bűnesetek szereplőit, hiszen minden ügynek más-más körülményei vannak. Ám számukra az egyetlen cél, hogy felülkerekedjenek a versenytársaikon, ennek eléréséhez pedig néhányszor figyelmen kívül hagyják az igazságot. Ezen okokból is tartom elkerülhetetlennek, hogy jogesetek segítségével kíséreljem meg szemléltetni, hogy a sajtó ilyen jellegű manipulációja az eddigiekben milyen eredményekhez vezetett.

4.2.1. A „Viszkis rabló” esete

⁴³ Korinek László: Média és bűnözés. Rendészeti szemle, 2006/12. 6-7.

Elsősorban az egyik legismertebb médiamanipulált eset szeretném áttekinteni, vagyis a „Viszkis rabló” néven hírhedtté vált Ambrus Attila ügyét, amikor a sajtó egy közönséges bűnözőt közszereplővé emelt. Ambrus Attilát a lakosok többsége ismeri Magyarországon, azonban a rengeteg televíziós szereplése, és a sok média cikk miatt sokan elfelejtették honnan indult, ugyanis az újságok már „magyar celebként” tüntetik fel.

A „Viszkis rablót” 46 rendbeli, többségében fegyveresen elkövetett rablás büntette miatt ítélték el 17 év szabadságvesztésre. Felmerül tehát a kérdés, hogy ezen súlyos cselekmények után, hogyan történhetett meg az, hogy közszereplővé vált, hiszen az ilyen jellegű bűncselekmények miatt a közönség általában nem szokott szimpatizálni a tettel. Erre a választ elsősorban a média tevékenységében kell keresni.

A rablásokra a rendszerváltás idején került sor, amely időszakban sokaknak pénzügyi válságot okozott az infláció, ez pedig kiváltotta az emberek ellenszenvét a rendszer, illetve a pénzintézetek ellen.⁴⁴ A sajtó ezt a helyzetet kihasználva összekötötte az eseményeket, azzal a céllal, hogy az állampolgárok elképzeléseinek megfelelő cikkeket gyártsanak, annak reményében, hogy ez növeli majd a nézettséget.

Ez az eset az egyik legjobb példája a már korábban említett megerősítési torzításnak. Ennek a média manipulációnak végül az lett az eredménye, hogy a közönség egyre jobban érdeklődött a „Viszkis rabló” után, sőt sokan szurkoltak is neki a cselekményei miatt. A média tehát nem azt mutatta be, hogy valójában milyen súlyos tettekről van szó, hanem kihasználva a pénzintézetekkel szembeni negatív közhangulatot, átformálták a rabló ügyét, mintha ez a rendszer elleni lázadás lenne. Így sokan várták az újabb és újabb cikkeket, ami pedig az újságíróknak kedvezett.

Ezek alapján nem meglepő, hogy felháborodást keltett az, hogy az elkövetővel szemben a bíróság a büntetési tétel felső határához közelítő büntetést szabott ki. Többen úgy gondolták, hogy nem kellett volna ilyen súlyos büntetés egy olyan személynek, aki „*nem embert ölt csak bankot rabolt*”.⁴⁵ Sokan vélték úgy, hogy a „Viszkis rabló” nem követett el erőszakos cselekményt, nem bántott senkit, hiszen a sértettek a pénzintézetek voltak. A média viszont arról „elfelejtett” beszámolni, hogy a rablás büntette erőszak alkalmazása nélkül nem

⁴⁴ Szabó András: A „Viszkis rabló” megítélése a közvéleményben és a médiában. Erdélyi jogélet, 2023. 270.

⁴⁵https://24.hu/szorakozas/2017/10/13/ambrus-attila-celebbol-lett-bunozo-helyes-ez/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwkJm0BhBxEiwAwT1AXN1-uHYlGdvwRZoMFLX2mFSFKrpO53Ad9A21CfKE4xO-FCYdDp1CrxC9lQQAvD_BwE#google_vignette (letöltés ideje: 2024. 08. 07.)

valósítható meg és a Btk. is az erőszakos vagyoni bűncselekmények közé sorolja ezt a cselekményt. Sőt minősített esetként szigorúbb büntetést szab ki a törvény, ha a rablást fegyveresen követik el, ahogyan a Viszkis is tette.

Ezenfelül a tettes szabadulása után, az emberek úgy látták, hogy az említett személy most már tiszta lappal kezdheti újra az életét, mivel letöltötte a számára kiszabott súlyos büntetést. Megemlítem azonban, hogy más bűnelkövetőkkel szemben mégsem szokott kialakulni ilyen gondolkodásmód. A legtöbb bűnelkövető a büntetésének kitöltése után is küzd a társadalomba való beilleszkedéssel. Sokan a büntetett előéletükre tekintettel munkát is nehezen találnak, hiszen sokszor megbélyegzik őket, mint „bűnözők”, vagyis az esetükben nincs tiszta lap. Ismét hangsúlyozom azt amire korábban is utaltam, miszerint a sajtónak olyan hatalom jutott a kezébe, hogy ebben az esetben is könnyen befolyásolta egy ember életét, minthogy Ambrus Attilát kiemelte a többi elkövető közül és sztárt csinált belőle. A mai napig jelen vannak az újságokban a róla szóló cikkek, mint például még 2024-ben is szerepelt a Magyar Nemzet napilapban, ahol még az is olvasható volt, hogy „az ő munkásságának köszönhető a bankok nagyobb védelme, valamint az is, hogy manapság már nincsenek bankrablók.”⁴⁶

Mindemellett arra is kitérek, hogy a média nemcsak azt érte el ebben az esetben, hogy az emberek szemet hunyjanak a rabló által elkövetett bűncselekmények súlya felett, hanem a rendőrséget is lejáratták azzal, hogy közszemlére tették azt, hogy valaki 27 bűncselekményt tudott elkövetni úgy, hogy a rendőrség nem kapta el, sőt elfogása után még sikerült is megszöknie.⁴⁷ A polgárok szemében ezáltal úgy tűnhetett, hogy a rendőrség nem tudja hatékonyan végezni a munkáját, sőt a média tevékenységének köszönhetően a bűnelkövetővel szimpatizáló közönség nem is a hatóságnak szurkolt, hanem az elkövetőnek, hogy ne vonják felelősségre a tettei miatt.

Összeségében véleményem szerint ez az ügy jól rámutat arra a problémára, hogy hiába végzik az igazságszolgáltató szervek alaposan, szigorú szabályokat követve a munkájukat, ha a sajtó több esetben is csak aláássa ezen tevékenységüket.

4.2.2. A kiskunlacházi gyilkosság

⁴⁶ Bényei Adrienn: A börtön az alma mater. Magyar Nemzet, 2024. május 4.

⁴⁷ Szabó András: A „Viszkis rabló” megítélése a közvéleményben és a médiában. Erdélyi jogélet, 2023/2. 271.

Az előző jogeset ellentétének szemléltetéseként kívánom áttekinteni a kiskunlacházi gyilkosság esetét, amely ügyben a sajtó nem közszereplővé emelt valakit, hanem ártatlan személyeket bűnösnek tüntettek fel annak érdekében, hogy fenntartsák a közönség érdeklődését.

Ezen esetben egy 14 éves lánnyal, H. Nórával szemben elkövetett emberölés büntette miatt folyt a büntetőeljárás. A kiskorú holttestét a Kiskunlacháza területén fekvő kiserdőben találták meg. A bűncselekmény már azonnal nagy port kavart a médiában, hiszen a legtöbb hírközlő oldal, illetve híradó beszámolt a történetéről. A nagy érdeklődést növelte az is, hogy olyan információk is kerültek a sajtó kezébe, amelyeket a rendőrség a nyomozás eredményessége érdekében szándékosan akart a nyilvánosság elől titokban tartani. Ettől a ponttól kezdve azonban a hírlavina megállíthatatlanná vált, az újságírók egyre nagyon szenzációt generáltak az újabb „kiszivárgott” információk segítségével. Holott ezen adatok többsége csak a lakosság találgatásaiból származtak, amelyeket a média csak tovább színezett.⁴⁸ A helyiek között ugyanis elterjedt az a szóbeszéd, hogy az ott lakók által jól ismert, három roma származású „bajkeverő” fiú követte el a bűncselekményt. Annak ellenére, hogy a rendőrség tisztázta, hogy ezen személyeknek nincs közük a történetekhez, a média mégis felfigyelt a lakosok között járó pletykára és csak tovább fokozta a helyzetet. Ezt követően rengeteg roma tettesekről szóló cikk jelent meg az esettel kapcsolatban, olyan címekkel, mint például: *„Cigány gyilkosai ott cigarettáztak Horák Nóri holtteste felett”*.⁴⁹

Ezen találgatások és a kiszínezett cikkek azt a problémát szülték, hogy az emberek már azelőtt „tudták”, hogy ki volt az elkövető, hogy a rendőrök valóban elfogták volna, illetve, hogy a bíróság tisztességes eljárás keretében döntött volna az ügyről. Ennek pedig az lett a kimenetele, hogy a lakosság ezen esetben is bírálni kezdte a hatóságok munkáját. Így hatalmas nyomás alá került a szervek munkája, főleg az „eredménytelen” nyomozóké. A helyzeten az sem enyhített, amikor sor került a valódi tettes elfogására. Még annak ellenére is, hogy a letartóztatott személy valóban beismerte a tetteit, sokan tovább ítélkeztek az igazságszolgáltatás felett. Többen úgy látták, hogy a rendőrök csupán egy ártatlan személy nyakába varrták a bűncselekmény elkövetését, annak érdekében, hogy fel tudjanak mutatni valamit az elhúzódozó nyomozás után és véget tudjanak vetni a hírzápornak.⁵⁰ A bizonyítékok ellenére is néhányan tartották magukat

⁴⁸ Szemes Bettina: Élet elleni bűncselekmények nyomozása és a média. Belügyi Szemle, 2013/4. 103.

⁴⁹ <http://hunhir.info/hirek/anyaország/2009/12/22/Vegul-kiderulhet-Cigany-gyilkosai-ott-cigarettaztak-Horak-Nori-holtteste-felett/> (letöltés ideje: 2024. 08. 09.)

⁵⁰ Szemes Bettina: Élet elleni bűncselekmények nyomozása és a média. Belügyi Szemle, 2013/4. 110.

ahhoz, hogy a Kiskunlacházán élő roma származású fiúk követték el a bűncselekményt, ennek pedig a médiában is visszhangja volt.

Ebben az esetben szintén megesett tehát, hogy a nagy nézettség érdekében a sajtó aláásta a bűnüldöző szervek tevékenységét. Példának okáért, az egyik hírportálon „*Kiskunlacháza: egy nem hihető gyilkosság*”⁵¹ címmel publikáltak egy írást, amely összességében arról szólt, hogy a helyiek továbbra sem hiszik el, hogy a rendőrség az igazi tettest fogta el. Ez a cikk így alkalmas volt arra, hogy a rendőrség munkájával szemben bizonytalanságot keltsenek az olvasókban.

Mindezek mellett kiemelem azt is, hogy ahhoz képest, miként az újságírók a nyomozás minden mozzanatát követték és rengeteg publikáció született az esetből, a felderítés lezárását követően mégis elcsendesült a médiában az ügy és a bírósági tárgyalásokkal, illetve az ítélettel már nem foglalkoztak ugyanolyan aktivitással. Ez alátámasztja tehát azt a korábbi állításomat, miszerint a büntetőeljárás első szakaszában gyakran nagyobb a nyilvánosság, mint a nyilvánosság elvén alapuló bírósági eljárásban. Ezenfelül jelen jogesetben is látható, hogy a megerősítési torzítás alkalmazásával az újságírók igyekeztek úgy alakítani a híreket, hogy azok a lakosok előérzeteit tükrözzék. Mindezt annak érdekében, hogy az ügygel kapcsolatos intenzív érdeklődés minél nagyobb hasznot jelentsen számukra.

4.2.3. Szekszárdi emberölési kísérlet

Az előző két jogeset segítségével a sajtó megerősítési torzítását kívántam bemutatni, ellenben szükségesnek tartom áttekinteni a nem szándékos torzítás gyakorlati megjelenését is. Így a bűnügyi tudósításoknak az egyszerűsítéssel történő elferdítését kísérlem meg szemléltetni egy Szekszárdi Törvényszék előtt zajlott ügy felhasználásával.

Ebben az esetben egy emberölési kísérletről döntött a szekszárdi bíróság. Egy fiatal nő súlyos égési sérülésekkel került a kórházba, így a hatóság nyomozást rendelt el. A felderítés lezárását követően a sértett szeretőjét letartóztatták, mivel a gyanú szerint valószínűsíthető volt az, hogy a férfi cselekménye okozhatta a nő maradandó sérüléseit.

⁵¹ <https://kuruc.info/r/35/43119/> (letöltés ideje: 2024. 08. 09.)

Az eljárásból a sajtó sem maradt ki, így nem sokkal a történetek után egyes hírközlő oldalakon már olvashatóak voltak a történetek. Az újságírók írásában az ügyesség teljes vádiratának tartalma megismerhető volt, miszerint a férfit aljas indokból, előre kitervelten, különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntetnének kísérletével vádolták, azon cselekménye alapján, hogy „*A háznál, a teraszon az ajtó előtt álló nőt a magával hozott kannában lévő gázolajjal lelocsolta, ezt követően öngyújtóval a ruházatát meggyújtotta.*”⁵² A védői oldal álláspontjáról, vagyis arról, hogy a bizonyítékok arra utaltak, hogy nem történt bűncselekmény azonban sehol nem lehetett olvasni. Megalapozottan alakulhatott ki tehát a rögtön ítélező közönségben az ellenszenv egy olyan „kegyetlen gyilkossal” szemben, aki képes volt felgyújtani egy fiatal, védtelen nőt. Ráadásul az eset felkerült egy közösségi oldalra is, ahol néhányan kifejtették az erősen megfogalmazott utálkozó véleményüket is a férfival szemben.

Mindeközben a büntetőeljárás még folyamatban volt és csak ezt követően került sor az elsőfokú bíróság ítéletének kihirdetésére. A Szekszárdi Törvényszék a bizonyítékok hiánya miatt felmentette a többszörösen minősülő, súlyos bűncselekmény elkövetésével vádolt személyt, hiszen nem állt rendelkezésre olyan körülmény, amelyet terhelő bizonyítékként lehetett volna értékelni. Ezek következtében a sajtó szinte azonnal beszámolt a fejleményekről is, így meg is jelent a médiában a bíróság döntése az alábbi címmel: „*Gázolajjal lelocsolta és felgyújtotta barátnőjét – felmentő ítélet született*”.⁵³ A publikált hírben újra leírták a vádirat tartalmát és ismételten kihagyták a védői oldal állásfoglalását, illetve a felmentő ítélet indokolását is, hogy valójában milyen körülmények adtak okot arra, hogy a bíróság nem találta bűnösnek a terheltet. Ezen információk elhagyásával olyan hangulatot keltett a szöveg, mintha alaptalan lett volna a felmentés. Továbbá ezen cikk szintén olvashatóvá vált a hírközlő portálnak a közösségi oldalán, ahol több felhasználóban is megbotránkozást keltett a felmentő ítélet. Sőt volt, aki hangot adott a véleményének és ironikus megfogalmazásban „gratulált” a hatóságok munkájának.

Következésképpen mondhatni, hogy az emberek szemében ezzel az igazságszolgáltatás ismét leszerepelt. Ebben az esetben viszont a média nem hazudott, csupán közvetítette a nyilvánosságnak az eseményeket. Ám azzal, hogy kihagytak bizonyos információkat, körülményeket, mégis képesek voltak hatni a közönség álláspontjára. Véleményem szerint azonban, ha a sajtó teljeskörű tájékoztatást adott volna a nyilvánosság számára, a polgároknak teljesen más vélemény alakulhatott volna ki, és talán felismerhették volna azt, hogy az

⁵² <https://www.teol.hu/helyi-kek-hirek/2022/11/ego-ruhaban-rohant-el-az-eletet-mentette-a-felgyujtott-no> (letöltés ideje: 2024. 08. 26.)

⁵³ <https://www.teol.hu/helyi-kek-hirek/2023/05/benzinnel-lelocsolta-es-felgyujtotta-baratnojet-felmento-itelet-szuletett-szekszardon> (letöltés ideje: 2024. 08. 26.)

igazságszolgáltatásnak köszönhetően nem ítélték el egy nem bűnös személyt több év szabadságvesztésre.

4.3. A média torzításának következményei

A média torzításának bemutatása után szükségesnek tartom megvizsgálni azt is, hogy milyen jogi eszközök állnak rendelkezésre a sajtó manipulációjával szemben. Elsősorban utalok a dolgozatomban elején kifejtett korlátozó szabályokra, amelyek visszatartó erőt kívánnak képezni a sajtóval szemben. Ezeket a rendelkezéseket viszont szűkkörű felsorolás keretében deklarálták. Továbbá ezen megszorításokat tartalmazó normák még következményeket sem tartalmaznak a sajtó számára a megszabott határok átlépése esetén. Ezt pedig az magyarázhatja, hogy a jogalkotó igyekezett szem előtt tartani a sajtószabadság tiszteletben tartását, mint például ahogyan ezt a Be. indoklásában is megemlítették.

Létezik ugyanakkor a média ellen alkalmazható módszer, amelyre az igazságszolgáltató szervekre vonatkozó, a sajtószóvivői rendszert szabályozó jogszabályok egyhangúan utalnak, vagyis a Sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvényben megtalálható sajtóhelyreigazítási jog. A jogszabály úgy fogalmaz: *„Ha valakiről bármely médiatartalomban valótlan tényt állítanak, híresztelnek vagy vele kapcsolatban való tényeket hamis színben tüntetnek fel, követelheti olyan helyreigazító közlemény közzétételét, amelyből kitűnik, hogy a közlés mely tényállítása valótlan, illetve megalapozatlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben és ehhez képest melyek a való tények.”*⁵⁴ Ez azt a célt szolgálja, hogy egy valótlan közlés esetén minél hamarabb lehessen intézkedni arról, hogy nyilvánosságra kerülhessenek a valós körülmények.

A büntetőeljárásban ezen jog gyakorlása úgy alakul, hogy amennyiben a sajtó a büntetőeljárással összefüggésben, a szabályba ütköző módon közöl egy cikket, akkor az igazságszolgáltató szervek sajtószóvivői kötelesek intézkedni a sajtóhelyreigazítás kezdeményezéséről, vagyis az érintett szóvivő haladéktalanul, rövid úton, írásbeli megkeresésben megkísérli elérni, hogy a közlés kiadója a közlést megfelelő módon javítsa ki.⁵⁵

⁵⁴ 2010. évi CIV. törvény 12.§

⁵⁵ 4/2023. (X. 5.) LÜ utasítás 23.§ (2) bekezdés

Felismerhető tehát az, hogy az alapjogok tiszteletben tartása mellett is létezhet fellépési lehetőség a sajtóval szemben. Ennek ellenére kiemelem, hogy a fent említett jog mégsem biztosít kimerítő védelmet, hiszen a törvényszöveg megfogalmazása szerint, abban az esetben gyakorolható ezen jog, ha a sajtó valótlan tény állít, vagy valós tény hamis színben tüntet fel, azaz ez csak a média szándékos torzítására vonatkoztatható. Az előző fejezetben azonban rámutattam arra, hogy a média képviselői olyan módszerekkel is képesek befolyásolni a közvéleményt, amelyek nem esnek a szándékos manipuláció alá. Ennek értelmében a szelekció és az egyszerűsítés miatt nem vonható felelősségre a média. Felmerül tehát az a probléma, hogy hiába biztosít a jogszabály jogi következményt, ha azt arra az esetekre nem lehet alkalmazni, amikor a sajtó kiválogatja az eseteket és az információkat, annak érdekében, hogy nagyobb haszonra tegyen szert. Ennek szemléltetéseként vizsgáltam meg a korábbiakban a szekszárdi emberölési kísérlet esetét, amikor a sajtó képes volt kételyt kelteni az emberekben az igazságszolgáltatással szemben csupán azzal, hogy bizonyos információkat kihagyott a cikkből. Ezen esetben viszont nem lehetne kötelezni az újságírókat a sajtóhelyreigazításra, vagyis arra, hogy egy cikkben tisztázzák a valóságot, elvégre nem állítottak valótlan, illetve valós tény sem tüntettek fel hamis színben, vagyis a torzítás megvalósult, de következménye mégsem lett.

Mindemellett azt is megemlítem, hogy nem csak a szándékos torzításon kívül eső eszközök jelenthetik a problémát, hanem az is, hogy egy valótlan közlést számos más médium is átvehet. Sőt akár a közösségi médiában a felhasználók maguk is tömegesen terjeszthetik ezen hamis információkat, vagyis a valótlan tény elterjedése megakadályozhatatlanná válik, ezzel pedig a sajtóhelyreigazítástól várható hatás igen csekély.⁵⁶

A sajtóhelyreigazítás mellett a Sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény egy esetben tartalmaz még más következményt is. A jogszabály utal a polgári jogi és a büntetőjogi szabályok alkalmazására a jó hírnévre és becsületre sérelmes közlések esetén.⁵⁷ A dolgozatomban felsorolt torzítási lehetőségek közül azonban egyik sem valósít meg ilyen jellegű tájékoztatást. A szelekció segítségével végül is az újságírók csupán kiemelnek bizonyos eseteket a többi közül, a hírek egyszerűsítésével pedig az ügy izgalmasabb információit válogatják össze. Illetve a megerősítési torzítással a legtöbb esetben csak felnagyítanak olyan körülményeket, amelyek megfelelnek az emberek felvetéseiknek, még akkor is, ha ezen elgondolások nem helytállóak. Egyikre sem lehet tehát azt mondani, hogy

⁵⁶ Polyák Gábor: Szabad-e hazudni? Véleményszabadság és dezinformáció.

https://mertek.eu/wp-content/uploads/2023/12/Mertek-fuzetek_33_1.pdf (letöltés ideje: 2024. 08. 23.)

⁵⁷ 2010. évi CIV. törvény 15.§ (2) bekezdés

becsületsértést vagy személyiségi jogok megsértését valósítaná meg, vagyis ezen jogszabályi utalás sem biztosít védelmet a sajtó manipulációjával szemben.

Megállapíthatjuk tehát, hogy nem állnak rendelkezésre megfelelő eszközök, amelyekkel féken lehetne tartani a sajtót, így a média hatalma megállíthatatlanná fog válni. Ezeknek a problémának a legsúlyosabb következménye pedig a büntetőeljárásban jelenhet meg. Ha a sajtó ereje nincs korlátok közé szorítva, akkor a *„nyomozó hatóságként is működő és a bíróság helyett is ítélező média”*⁵⁸ maga döntheti el, hogy milyen valóságot közvetítsen az embereknek. Ez akár odáig is vezethet, hogy lakosság azzal szembesül majd, hogy az erőszakos cselekmények száma egyre csak növekszik és többen alappal következtethetnek majd arra, hogy a hatóságok nem képesek a bűnözéstől megóvni a közösség tagjait. A büntetőeljárás ezáltal akár a tekintélyét is elveszítheti a jövőben.

4.4. A torzítás elleni küzdelem más országokban

A hírközlő oldalak mivel világszerte működnek, így a médiával való problémák nem csak Magyarországon vannak jelen. Számos más országban is dúlnak a média befolyása elleni harcok, így fontosnak tartom, hogy megvizsgáljam más államok azon megoldásait, amelyeket a sajtó visszaszorítására alkottak.

Nézetem szerint Németországnak a sajtóval szembeni korlátozásai hasonlítanak a legjobban a hazai szabályozásra. A német államban is létezik a sajtó tevékenységét részletesen meghatározó jogszabály, a Sajtókódex, amely részben megfelel a magyar jogrendszerben lévő Sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvénynek. Azonban számos különbség található, például a német kódexben több megszorító rendelkezés szerepel, mint a magyar törvényben. Továbbá a német rendszerben ezen szabályok betartását még a Sajtótanács is felügyeli.⁵⁹ Ezenfelül eltérés mutatkozik a büntetőeljárás során a sajtó jelenlétével kapcsolatos szabályozásban is, ugyanis a német törvény szerint a kép- és hangfelvétel készítése a tárgyalásokon nyilvános bemutatás vagy közzététel céljából nem megengedett.⁶⁰ Ezzel szemben a magyar rendszerben főszabály szerint bírói engedéllyel az

⁵⁸ Barabás A. Tünde – Gyurkó Szilvia – Virág György: Média és igazságszolgáltatás. Kriminológiai Tanulmányok 43., Budapest, 2006. 38.

⁵⁹ <https://mtmi.hu/cikk/a-nemet-sajtotanacs-elkerkeztetnek-latja-az-idot-az-internet-megszallasara> (letöltés ideje: 2024. 08. 23.)

⁶⁰ https://www.gesetze-im-internet.de/gvg/_169.html (letöltés ideje: 2024. 09. 16.)

ilyen fajta felvétel készítése engedélyezett. Viszont a bíró keze is meg van kötve, mert az engedély megadását kizárólag a törvényben felsorolt esetekben, a célok eléréséhez szükséges mértékben és időtartamra tagadhatja csak meg.

Annak ellenére, hogy a két ország szabályozása csak minimálisan tér el, ezen kisebb differenciák mégis más eredményhez vezettek a német társadalomban. Hiszen Németországban a sajtónak és az igazságszolgáltatási szerveknek sikerült egy harmonikusabban működő viszonyt kialakítaniuk, amely valószínűleg annak is köszönhető, hogy pontos szabályok jellemzik a tájékoztatás rendjét.⁶¹

Kutatásom szerint Anglia jogrendszerében találhatóak a legszigorúbb rendelkezések a sajtóval szemben. Ebben az államban létezik egy sajtói tevékenységet is érintő szankcionált cselekmény, a bíróság megsértése. Ezen büntetendő cselekmény magába foglal minden olyan magatartást, amelyek akadályozhatják az igazságszolgáltatást. Így a bíróság megsértése tényállását megvalósíthatja például a fényképkészítés a tárgyalóteremben vagy a hangfelvétel készítése az eljárásról. Ezenfelül szintén ezen bűncselekménynek minősül az újságírók tevékenysége közül az a magatartás, ha olyan anyagot publikálnak, amely alkalmas lehet a tárgyalás veszélyeztetésére. Ezen cselekmények súlyos következményeket vonhatnak maguk után, akár szabadságvesztés kiszabására is sor kerülhet.⁶² Fontos megemlíteni, hogy a szigorú szabályozást az is indokolhatja, hogy az angolszász országokban a büntetőeljárás során a döntéshozatalban közreműködnek az esküdtszékek is, amelyeknek pártatlanul kell eljárniuk. Ennek következtében a sajtócikkek közzététele egy aktív eljárásban veszélyesnek bizonyulna, mivel alkalmas lenne arra, hogy befolyásolja az esküdtszék előtt döntésre kerülne sor. Ezen okból tehát elengedhetetlen az angol jogrendszerben, hogy átléphetetlen határokat húzzanak a sajtó előtt. Ha nem létezne olyan szabály, amely megköti a sajtó kezét, az esküdtszék távol kellene tartani attól, hogy a média miatt előítéletekkel „szennyeződjene”.⁶³

Látható tehát, hogy több európai ország is küzd a média által generált problémával. Álláspontom szerint Írország esetét is érdemes kiemelni, mivelhogy az ír bíróságok nemcsak a hagyományos sajtónak szabtak korlátokat, hanem már a közösségi oldalak használatát is indokoltnak látták szabályozni. Az ír bíróság legfőbb bírója úgy fogalmazott az új

⁶¹ Kiss Anna: Média és büntetőeljárás. Kriminológiai tanulmányok 41., Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2004. 322-323.)

⁶² <https://lawcom.gov.uk/law-commission-launches-consultation-on-contempt-of-court/> (letöltés ideje: 2024. 08. 23.)

⁶³ Kiss Anna: Média és büntetőeljárás. Kriminológiai tanulmányok 41., Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2004. 324.

szabályozással kapcsolatban, hogy a szabályozatlan közösségi média jogos aggodalomra ad okot. Vagyis iránymutatásokra van szükség, hogy ki, mikor és mire használhatja a közösségi médiát a tárgyalóteremben, annak érdekében, hogy továbbra is biztosítani tudják a büntetőeljárás integritását. A legfőbb bíró még azt is hozzátette, hogy ezen rendelkezések segíthetnek megelőzni az igazságtalanságot, megvédeni az igazságszolgáltatást és garantálni minden polgár jogát ahhoz, hogy az ügyét tisztességes és pártatlan eljárás keretében tárgyalhassák.⁶⁴

Összességében ezen nemzetközi kitekintéssel kíséreltem meg szemléltetni, hogy a média számos más országban is jelentős befolyást gyakorol. Ugyanakkor fel kell ismernünk azt is, hogy vannak országok, amelyek a sajtónak gátat szabó rendelkezéseikkel előrébb járnak a probléma kezelésében, mint a hazai jogrendszer. Mondhatjuk, hogy Magyarországon van a sajtónak a legtöbb mozgástere. Ahogyan arra korábban próbáltam rámutatni a jelenlegi rendszerben nem áll rendelkezésre, olyan jogi eszköz, amellyel vissza lehetne tartani a sajtót, vagyis a média szerepe egyelőre a büntetőeljárásban sem csökkenthető. A probléma pedig az, hogy a gyakorlat többször is azt mutatta, hogy a sajtó képviselői jelentősen visszaélnék a számukra rendelkezésre álló szabadsággal.

⁶⁴ <https://www.thejournal.ie/courts-texting-social-media-4345043-Nov2018/> (letöltés ideje: 2024. 08. 23.)

5. Összegzés

A dolgozatom zárásaként szeretném összefoglalni, hogy milyen égető problémát jelent a fentiekben kifejtett téma a büntetőeljárás és a sajtó konfliktusáról, amelyet meglátásom szerint többször csak a szőnyeg alá söpörnek.

A dolgozatom elején arra kívántam rámutatni, hogy az idők során a jogalkotók törekedtek arra, hogy kiküszöböljék a nyilvánosság tájékoztatásával kapcsolatos nehézségeket. Elvégre látható, hogy több joganyag is létezik, amelyek az információátadás korlátozásával igyekeznek védelmet nyújtani a büntetőeljárás tisztaságának, illetve a személyes adatok biztonságának. Ezenfelül megkíséreltem szemléltetni azt is, hogy az egyes igazságszolgáltató szervek, hogyan próbálnak fellépni a sajtó hatalmával szemben, annak érdekében, hogy a büntetőeljárás küszöbén tarthassák az újságírók kíváncsiságát. Ennek értelmében a rendőrség például úgy látta elkerülhetőnek a sajtó mérgező jelenlétét, hogy inkább a saját kezébe vette a hírek kezelését. Az ügyészség az eltérést nem engedő szabályok mögé bújva igyekszik kitérni a média elől. A bíróságok, pedig arra törekednek, hogy folyamatosan kövessék az átadott információk utóéletét.

A kutatásom során azt tapasztaltam, hogy ezen szabályok és sajátos módszerek nem bizonyultak elegendőnek a média erejével szemben. A sajtó ugyanis az idők során képes volt bizonyos technikákkal, olyan kiskapukat találni, amelyek lehetővé tették számára, hogy lerázza magáról a gyakorlathoz képest lemaradó szabályozást, illetve kikerülje a szervek által állított akadályokat. Ennek következtében az újságírók, a dolgozatomban ismertetett torzítási lehetőségekkel kedvük szerint alakíthatják a közönség véleményét, mit sem törődve az igazságszolgáltatás integritásával. Sőt mindezt anélkül tehetik meg, hogy tartaniuk kellene a következményektől.

Ennek ellenére felfogásom szerint fel kell ismernünk azt, hogy nem feltétlenül arra van szükség, hogy a média szerepét csökkentsük vagy eltüntessük, (mivel ez egyébként is elképzelhetetlen lenne a szabadságjogokra tekintettel) hanem azt kell látnunk, hogy a média egy hatalmas lehetőség lehetne arra, hogy a társadalom számára az igazság szószólójává emelkedjen. A büntetőeljárás céljai között hiszen az is szerepel, hogy a közösség számára kielégítő tájékoztatást nyújtson, így valós képet mutatta a bűnüldözésről is. Ezen cél eléréséhez pedig a polgárok tömegeinek elérésére képes média lenne a legalkalmasabb eszköz. Jelen állás szerint, mégsem segíti a sajtó az igazságszolgáltatást ezen érdek megvalósításában, sőt néhányszor ennek az ellenkezőjét éri el.

Azonban bízom abban, hogy ezen helyzetből is van kiút, akár a szabályozási anomáliák orvoslásának vagy a meglévő szabályok korszerűsítésének segítségével. Meglátásom szerint ugyanis az igazságszolgáltatás és a sajtó között egy jól működő, harmonikus kapcsolat jelentős változást hozhatna a jogélet, illetve a média alapján tájékozódó társadalom számára is.

5.1. De lege ferenda javaslatok

A kutatási tapasztalataim és eredményeim alapján, a visszatartó erő nélkül tevékenykedő újságírók féken tartása, illetve a sajtó és a hatóságok együttműködése és egy zavartalan munkakapcsolat kialakítása érdekében az alábbi javaslatokat teszem:

A kutatásom során láthatóvá vált számomra, hogy a tájékoztatásra vonatkozó rendelkezések körében a Be. csupán egy keretjogszabályként szolgál, mivel ezen szabályokat nem a törvény, hanem az egyes szervekre külön-külön vonatkozó jogszabályok deklarálják. Ahogyan azt a dolgozatom során is kiemeltem ezen szabályozás viszont rendkívül szerteágazó joganyagot alkot, amely szinte már átláthatatlannak is mondható. Ezenfelül említettem már azt is, hogy ezen normaanyag a szóvivőkre vonatkozik, velük szemben jelent korlátot, nem pedig a sajtóval szemben. Ezt alátámasztja az általános szabályzat, vagyis a 12/2018. (VI. 12.) IM rendelet megnevezése is, hogy a büntetőeljárásban részt vevő személyekre vonatkozó szabályról van szó. Ennek értelmében tehát a sajtó az ilyen rendelkezésekkel nem foglalkozik, végtére is nem őket kötelezik az említett jogszabályok.

Ez okból kifolyólag nézetem szerint jelentős előrelépést érhetne el egy egységes, átfogó norma, amely a büntetőeljárásról adható tájékoztatásra vonatkozó szabályokat magába foglalja és amely a címzettjeit kiterjesztené a sajtó képviselőire is. Ennek segítségével az újságíróknak nem kellene szerteágazó, bonyolult joganyagokat elemezniük, hogy megtudják mit közölhetnek és mit nem, hanem egy helyen, egy szabályzat segítségével tisztázhatnák ezen kérdéseket.

Ezenfelül egy ilyen jogalkotás keretében előírható lenne a médiaszolgáltatók számára akár az is, hogy milyen jellegű és súlyú hírekről számoljanak be a nyilvánosság számára, mint ahogyan azt a rendőrség is kontrollálja a hivatalos oldalukon. Ezen módszerrel pedig csökkenthető lenne a sajtó hírszelekciója is. Továbbá akár következményeket is kilátásba lehetne helyezni arra az esetre, ha az újságírók a cikkeikkel megsértik az igazságszolgáltatást, így például, ha torzítva mutatják be a hatóságok tevékenységét. Ezen felvetések segítségével lehetséges, hogy

elkerülhetővé válna az, hogy a média a kutatásom során megvizsgált módszerek alkalmazásával ferdítse el a valóságot.

Mindemellett további javaslatként megemlítem, hogy akár az is nagy segítséget nyújthatna a sajtó és az igazságszolgáltatás közötti konfliktus rendezésében, hogy annak érdekében, hogy a jelenlegi szabályozás utolérje a gyorsabban változó gyakorlatot az ír jogrendszer példáját követve határok közé szorítanánk a közösségi médiának a folyamatban lévő büntetőeljárás alatt történő használatát. Ezzel megelőzhető lenne az is, hogy az interneten a rendkívül gyorsan terjedő információk befolyásolhassák az eljárás menetét, illetve ezzel a szabályozással a sajtó mozgástere is kordában tartható lenne.

Véleményem szerint mindent összevetve egy megfelelő jogalkotás segítségével, amely nem érintené a sajtószabadság sérthetlenségét, de mégis követelményeket állítana a büntetőeljárás alatt a sajtóval szemben, jelentősen mérsékelhető lenne az igazságszolgáltatás és a média között húzódó ellentét. Ne hagyjuk tehát elveszni a reményt ezen kapcsolat rendezésére.

Felhasznált irodalom

Irodalom

Árva Zsuzsanna: Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2013.

Barabás A. Tünde – Gyurkó Szilvia – Virág György: Média és igazságszolgáltatás. Kriminológiai Tanulmányok 43., Budapest, 2006. 11-38.

Barabás A. Tünde (szerk.): Alkalmazott kriminológia. Dialóg Campus, Budapest, 2020.

Bényei Adrienn: A börtön az alma mater. Magyar Nemzet, 2024. május 4.

Borbíró Andrea (Főszerk.): Kriminológia. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2019.

Denis McQuail: A tömegkommunikáció elmélete. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2015.

Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Tremmel Flórián: Új magyar büntetőeljárás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2004.

Gálik Mihály – Csordás Tamás (szerk.): A média gazdaságtanának kézikönyve. Médiatudományi Intézet, 2020.

Herke Csongor: Büntető eljárásjog. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022.

Illés György: A rendőrség és a sajtó kapcsolata. Magyar rendészet 2004/1. 132-135.

Kész-Varga Mónika – Pokrócos György: Az imázs, az arculat és a kommunikáció szerepe a rendőrségnél. Magyar Rendészet 2018/3. 139-153.

Király Tibor: Büntetőeljárás jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2008.

Kiss Anna: Média és büntetőeljárás. Kriminológiai tanulmányok 41., Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2004. 316-332.

Korinek László: Média és bűnözés. Rendészeti szemle, 2006/12. 3-12.

Márki Dávid: Az igazságszolgáltatás nyilvánosságának alkotmányjogi vizsgálata Alapjogi kollíziók a büntetőeljárás, a sajtó és a politika kereszttüzében. Iurisperitus Kiadó, Budapest, 2023.

Polt Péter (Főszerk.): Kommentár a büntetőeljárás törvényéhez 1. kötet. Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2018.

Szabó András: A „Viszkis rabló” megítélése a közvéleményben és a médiában. Erdélyi jogélet, 2023/2. 265-275.

Szemes Bettina: Élet elleni bűncselekmények nyomozása és a média. Belügyi Szemle, 2013/4. 102-117.

Tremmel Flórián: Magyar büntetőeljárás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001.

Varga Zoltán: A kommunikáció és az igazságszolgáltatás. Bírák Lapja 2005/2. 3-11.

Jogsabályok, utasítások

Magyarország Alaptörvénye

2010. évi CIV. törvény

2010. évi CLXXX. törvény

2017. évi XC. törvény

2012. évi C. törvény

12/2018. (VI. 12.) IM rendelet

2013. évi V. törvény

24/2023. (X. 12.) ORFK utasítás

30/2011. (IX. 22.) BM rendelet

14/2023. (X. 5.) LÜ utasítás

2011. évi CLXII. törvény

8/2012. (IV. 25.) OBH utasítás

Bírósági határozatok

30/1992. (V. 26.) AB határozat

Online publikációk

Antal Dániel: Lehet-e nyilvános a nyomozás?

<https://www.pecshor.hu/periodika/XIV/antald.pdf>

Bene Zoltánné Pusztai Virág: Médiaelmélet

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/MediaelméletV2/viii11_a_mdiamanipulci_fogalm_a.html

<http://hunhir.info/hirek/anyaország/2009/12/22/Vegul-kiderulhet-Cigany-gyilkosai-ott-cigarettaztak-Horak-Nori-holtteste-felett/>

https://24.hu/szorakozas/2017/10/13/ambrus-attila-celebbol-lett-bunozo-helyes-ez/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwkJm0BhBxEiwAwT1AXN1-uHYlGdvwRZoMFLX2mFSFKrpO53Ad9A21CfKE4xO-FCYdDp1CrxC9lQQAyD_BwE#google_vignette

<https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/kuria-elnoke-visszautasitja-birak-elleni-ujabb-tamadast>

<https://kuruc.info/r/35/43119/>

<https://mtmi.hu/cikk/a-nemet-sajtotanacs-elerkezettnek-latja-az-idot-az-internet-megszallasara>

<https://www.mabie.hu/index.php/1659-kozlemeny-a-sajtoban-birokkal-kapcsolatosan-megjelent-irasokrol>

<https://www.mabie.hu/index.php/kozlemenyek/1430-felhivas-a-sajto-kepviseloihez>

<https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/szervezeti-hirek/irany-a-facebook>

<https://www.teol.hu/helyi-kek-hirek/2022/11/ego-ruhaban-rohant-el-az-eletet-mentette-a-felgyujtott-no>

<https://www.teol.hu/helyi-kek-hirek/2023/05/benzinnel-lelocsolta-es-felgyujtotta-baratnojet-felmento-itelet-szuletett-szekszardon>

Kónya István: „Az igazságszolgáltatás és a média” kapcsolata témakörben megrendezett konferencián tartott beszéde, 2016 https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/sajto/vasi_jogasz_napok_dr_konya_istvan_beszede_0.pdf

Polyák Gábor: Szabad-e hazudni? Véleményszabadság és dezinformáció. https://mertek.eu/wp-content/uploads/2023/12/Mertek-fuzetek_33_1.pdf

Prancz Balázs: A büntető igazságszolgáltatás és a média konfliktusa <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/5951588>

Vári Vince: A bűnözés kontroll hatékonyságának problematikája <https://real.mtak.hu/141527/1/978-3-330-71334-5.pdf>

Veszprémi Bernadett: A szólásszabadság (azon belül a sajtószabadság) korlátozása a kapcsolódó alkotmánybíróági határozatok tükrében <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/bd940ba3-8f8d-4efe-8086-3bdcc25915c2/content>

Idegen nyelvű források

<https://lawcom.gov.uk/law-commission-launches-consultation-on-contempt-of-court/>

https://www.gesetze-im-internet.de/gvg/_169.html

<https://www.thejournal.ie/courts-texting-social-media-4345043-Nov2018/>